

Hallituksen esitys Eduskunnalle eräksi esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädäntöön liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Tähän esitykseen sisältyvät ehdotukset liittyvät vuoden 1989 alusta voimaan tulevaan esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädäntöön.

Oikeudenkäynnin julkisuudesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että rikoksesta epäillyn pyynnöstä olisi vangitsemis- ja matkustamiskieltoasia ennen syytteen käsittelyn alkua käsiteltävä yleisön läsnä olematta. Lisäksi ehdotetaan, että tuomioistuin voisi ennen syytteen käsittelyn alkua rikostutkinnallisista syistä määrätä pakkokeinoasian tai todisteiden esittämistä koskevan asian käsiteltäväksi tarpeellisin osin yleisön läsnä olematta.

Rikosasian vireilletuloa koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, ettei rikosasia tulisi enää vireille vangitsemisella.

Myös sotilaskurinpitolainsäädäntöön ehdotetaan eräitä uudesta esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännöstä johtuvia muutoksia. Keskeinen uudistus olisi, että myös sotilasrikosasioissa vangitsemisesta päättäisi yksin tuomioistuin.

Tullilakiin ehdotetaan niin ikään tehtäväksi eräitä uuden esitutkintalainsäädännön edellyttämiä tarkistuksia. Lisäksi ehdotetaan tarkistettavaksi eräitä muualla lainsäädännössä olevia viittauksia ja ilmaisuja uuden pakkokeinolain mukaisiksi.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1989 alusta.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	4	1.17. Laki radiolain 22 §:n muuttamisesta	18
1. Uusi esitutkintalainsäädäntö	4	1.18. Laki ydinenergialain 68 §:n muuttami-	19
2. Ehdotetut muutokset	4	sesta	19
2.1. Oikeudenkäynnin julkisuus	4	1.19. Laki ulosottotoimesta annetun lain 5 §:n	19
2.2. Rikosasian vireilletulo	5	muuttamisesta	19
2.3. Sotilasrikosten esitutkinta	5	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	19
2.4. Tullirikosten esitutkinta	6	3. Voimaantulo	19
2.5. Muutokset pakkokeinolakiin ja eräisiin	6		
muihin lakeihin	6	LAKITEKSTIT	20
3. Asian valmistelu	6	1. Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun	20
4. Eräitä esitykseen liittyviä seikkoja	6	lain muuttamisesta	20
5. Organisatoriset vaikutukset	7	2. Laki oikeudenkäymiskaaren II luvun 22 §:n	21
6. Taloudelliset vaikutukset	7	muuttamisesta	21
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	7	3. Laki rikoslain 8 ja 16 luvun muuttamisesta	21
1. Lakiehdotusten perustelut	7	4. Laki valtion varoista maksettavista todistelu-	22
1.1. Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta anne-	7	kustannuksista annetun lain muuttamisesta	22
tun lain muuttamisesta	7	5. Laki pakkokeinolain muuttamisesta	22
1.2. Laki oikeudenkäymiskaaren II luvun	9	6. Laki sotilaskurinpitolain muuttamisesta	24
22 §:n muuttamisesta	9	7. Laki sotilasoikeudenkäyntilain 13 ja 14 §:n	25
1.3. Laki rikoslain 8 ja 16 luvun muuttamises-	9	muuttamisesta	25
ta	9	8. Laki Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden	25
1.4. Laki valtion varoista maksettavista todis-	10	Kansakuntien rauhanturvaamistoimintaan an-	25
telukustannuksista annetun lain muutta-	10	netun lain 14 §:n muuttamisesta	25
misesta	10	9. Laki tullilain muuttamisesta	26
1.5. Laki pakkokeinolain muuttamisesta	12	10. Laki liiketoimintakiellosta annetun lain 19 §:n	27
1.6. Laki sotilaskurinpitolain muuttamisesta ..	12	muuttamisesta	27
1.7. Laki sotilasoikeudenkäyntilain 13 ja	15	11. Laki toimenpiteistä lentoliikenteen turvaami-	27
14 §:n muuttamisesta	15	seksi eräissä tapauksissa annetun lain muutta-	27
1.8. Laki Suomen osallistumisesta Yhdistynei-	15	misesta	27
den Kansakuntien rauhanturvaamistoi-	15	12. Laki verotuslain 132 §:n muuttamisesta	28
mintaan annetun lain 14 §:n muuttamises-	16	13. Laki liikevaihtoverolain 73 §:n muuttamisesta	28
ta	16	14. Laki eläinsuojelulain 13 a §:n muuttamisesta .	29
1.9. Laki tullilain muuttamisesta	18	15. Laki nopeusvalvontaa vaikeuttavien laitteiden	29
1.10. Laki liiketoimintakiellosta annetun lain	18	kieltämisestä annetun lain 6 §:n muuttamises-	29
19 §:n muuttamisesta	18	ta	29
1.11. Laki toimenpiteistä lentoliikenteen tur-	18	16. Laki kaapelilähetystoiminnasta annetun lain	29
vaamiseksi eräissä tapauksissa annetun	18	23 §:n muuttamisesta	29
lain muuttamisesta	18	17. Laki radiolain 22 §:n muuttamisesta	30
1.12. Laki verotuslain 132 §:n muuttamisesta .	18	18. Laki ydinenergialain 68 §:n muuttamisesta ...	30
1.13. Laki liikevaihtoverolain 73 §:n muutta-	18	19. Laki ulosottotoimesta annetun lain 5 §:n	31
misesta	18	muuttamisesta	31
1.14. Laki eläinsuojelulain 13 a §:n muuttami-	18		
sesta	18		
1.15. Laki nopeusvalvontaa vaikeuttavien lait-	18		
teiden kieltämisestä annetun lain 6 §:n	18		
muuttamisesta	18		
1.16. Laki kaapelilähetystoiminnasta annetun	18		
lain 23 §:n muuttamisesta	18		

	Sivu		Sivu
Rinnakkaistekstit	32	10. Laki liiketoimintakiellosta annetun lain 19 §:n muuttamisesta	45
1. Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain muuttamisesta	32	11. Laki toimenpiteistä lentoliikenteen turvaamiseksi eräissä tapauksissa annetun lain muuttamisesta	45
2. Laki oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 22 §:n muuttamisesta	33	12. Laki verotuslain 132 §:n muuttamisesta	46
3. Laki rikoslain 8 ja 16 luvun muuttamisesta	34	13. Laki liikevaihtoverolain 73 §:n muuttamisesta	47
4. Laki valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetun lain muuttamisesta	35	14. Laki eläinsuojelulain 13 a §:n muuttamisesta ..	47
5. Laki pakkokeinolain muuttamisesta	36	15. Laki nopeusvalvontaa vaikeuttavien laitteiden kieltämisestä annetun lain 6 §:n muuttamisesta	48
6. Laki sotilaskurinpitolain muuttamisesta	38	16. Laki kaapelilähetystoiminnasta annetun lain 23 §:n muuttamisesta	49
7. Laki sotilasoikeudenkäyntilain 13 ja 14 §:n muuttamisesta	41	17. Laki radiolain 22 §:n muuttamisesta	49
8. Laki Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvaamistoimintaan annetun lain 14 §:n muuttamisesta	41	18. Laki ydinenergialain 68 §:n muuttamisesta ...	50
9. Laki tullilain muuttamisesta	42	19. Laki ulosottotoimesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta	51

YLEISPERUSTELUT

1. Uusi esitutkintalainsäädäntö

Vuoden 1989 alusta tulevat voimaan uusi esitutkintalaki (449/87) ja pakkokeinolaki (450/87) sekä näistä laeista johtuvat muutokset useaan muuhun lakiin. Esitutkintalaissa on yleiset säännökset esitutkinnasta, muun muassa esitutinnan toimittamisvelvollisuudesta, esitutinnan yleisistä periaatteista, kuulusteluista sekä aineiston tallentamisesta. Pakkokeinolakiin taas sisältyvät säännökset esitutinnan ja oikeudenkäynnin aikana käytettävistä pakkokeinoista, kuten pidättämisestä, vangitsemisesta, takavarikosta ja etsinnästä. Laissa säädetään pakkokeinojen käyttämisen edellytyksistä, pakkokeinojen käyttämiseen oikeutetuista virkamiehistä sekä pakkokeinoja käytettäessä noudatettavasta menettelystä. Pakkokeinolain keskeisiä uudistuksia oli, että vangitsemisesta päättäminen siirtyi kokonaisuudessaan tuomioistuimille. Lisäksi on syytä mainita eräiden uusien rikosprosessuaalisten pakkokeinojen, matkustuskiellon, hukkaamiskiellon ja vaakuustakavarikon, sisällyttäminen lainsäädäntöömme.

Esitutkintaa ja pakkokeinoja rikosasioissa koskevan hallituksen esityksen (hall.es. 14/1985 vp.) antamista edelsi pitkäaikainen ja monivaiheinen valmistelutyö. Jotta tärkeänä pidetyn esityksen antaminen ei enää olisi viivästynyt, päädyttiin siihen, että eräät esitutkintalainsäädäntöön läheisesti liittyvät lakiehdotukset valmisteltaisiin ja annettaisiin eduskunnan käsiteltäväksi erikseen myöhemmässä vaiheessa. Tarkoitus kuitenkin on ollut, että nämä lait voitaisiin saattaa voimaan samanaikaisesti uuden esitutkintalainsäädännön kanssa.

2. Ehdotetut muutokset

2.1. Oikeudenkäynnin julkisuus

Oikeudenkäynnin julkisuutta pidetään kansainvälisestikin yhtenä prosessioikeuden johtavana periaatteena. Tälle periaatteelle pohjau-

tuu myös Suomen lainsäädäntö. Oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain (945/84) 2 §:n mukaan tiedot asianosaisen nimestä, ammatista ja asuinpaikasta samoin kuin asian laadusta sekä asian käsittelyn ajankohdasta tai paikasta ovat julkiset viimeistään silloin, kun asian käsittely tuomioistuimessa on alkanut. Lain 3 §:stä ilmenee, että asian käsittely tuomioistuimessa on pääsäännön mukaan julkista, siis yleisöllä on oikeus olla läsnä käsittelyssä. Tästä pääsäännöstä voidaan poiketa vain lain 4 ja 5 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa.

Lain 4 §:n mukaan käsittely on aina suljettu, jos julkinen käsittely saattaisi vaarantaa valtion ulkoista turvallisuutta taikka huonontaa valtion suhteita toiseen valtioon tai kansainväliseen yhteisöön (*pakollinen suljettu käsittely*). Lain 5 §:ssä on lueteltu ne tapaukset, joissa tuomioistuin voi harkinnan mukaan määrätä suljetusta käsittelystä (*harkinnanvarainen suljettu käsittely*). Suullinen käsittely voidaan toimittaa kokonaan tai osaksi yleisön läsnä olematta muun muassa käsiteltäessä sellaista asiaa, jossa henkilön persoonallisuuden ja yksityiselämän suojaamisen tarve on korostunut suuri, esimerkiksi rikosasiaa, joka koskee erityisen arkaluonteista henkilön yksityiselämään liittyvää seikkaa (1 mom. 1 kohta). Myös salassapitovelvollisuuden taikka todistajan kieltäytymisvelvollisuuden tai -oikeuden piiriin kuuluvan asian esilletuominen taikka oikeudenkäynnissä kuultavan nuoruus tai vajaavaltaisuus voi aiheuttaa sen, että oikeudenkäynti toimitetaan tarpeellisin osin suljetuin ovin.

Uuden pakkokeinolain mukaan tuomioistuin päättää vangitsemisesta sekä eräistä muista pakkokeinoista myös ennen syytteen käsittelyn alkua. Säännökset oikeudenkäynnin julkisuudesta koskevat myös tällaisten asioiden käsitteilyä. Erityisesti vangitsemisasioihin liittyy kuitenkin sellaisia erityispiirteitä, jotka puoltavat nykyistä laajempia poikkeuksia julkisuusperiaatteesta näitä asioita tuomioistuimessa käsiteltäessä.

Vangitsemisen tarkoituksena on esitutinnan tai oikeudenkäynnin turvaaminen. Vangitsemi-

sesta päätettäessä ratkaistaan vain, onko vangitsemiseen edellytykset, ei vangittavaksi vaadittu syyllisyyttä. Vangitsemisasian käsittelystä tuomioistuimessa syntyvä julkisuus voi leimata epäillyn syylliseksi, vaikka esitutkinta on kesken ja syytteen nostamisesta ei vielä ole tehty päätöstä. Leimautuminen on omiaan aiheuttamaan kärsimyksiä paitsi epäillylle itselleen myös hänen perheelleen. Epäillyn suojaamiseksi ehdotetaan, että epäillyllä olisi halutessaan aina mahdollisuus saada vangitsemisasiä käsitellyksi suljetuin ovin. Samanlainen oikeus olisi epäillyllä matkustuskieltoa koskevassa asiassa. Ehdotettu poikkeus ei koskisi niitä tapauksia, joissa vangitsemisasiä käsitellään syyteasian alettua.

Edellä mainituissa tapauksissa oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain 2 §:n nojalla yleisöllä on oikeus saada tiedot epäillyn nimestä sekä asian käsittelyn ajankohdasta ja paikasta viimeistään silloin, kun vangitsemisasian käsittely tuomioistuimessa on alkanut.

Vangitsemisasiä tulee uuden pakkokeinolain voimaan tultua käsiteltäväksi tuomioistuimessa entistä aikaisemmassa vaiheessa esitutinnan ollessa yleensä kesken. Vangitsemis- samoin kuin muidenkin pakkokeinoasioiden käsittelyssä saattaa tällöin tulla ilmi sellaisia seikkoja, joiden julkiseksi tulo voi vaikeuttaa vireillä olevaa esitutkintaa, esimerkiksi muiden rikokseen osallisten syyllisyyden selvittämistä. Samanlainen tilanne voi tulla esiin myös esitutkintalain 28 §:n mukaisessa todistajan kuulemisessa tai 47 §:n mukaisessa todisteiden vastaanotossa. Oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain 5 §:ään ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan tuomioistuin voisi edellä kerrotuissa tapauksissa harkintansa mukaan määrätä rikostutkinnallisista syistä käsitelyn tapahtuvan tarpeellisin osin yleisön läsnä olematta.

2.2. Rikosasian vireilletulo

Rikoslain 8 luvun 2 §:n mukaan syyte katsotaan nostetuksi, kun syytettävä on rikoksesta vangittu tai laillisesti kutsuttu vastaamaan. Tämän lainkohdan perusteella on katsottu, että rikosasia tulee vireille vangitsemisella tai haastamisella. Oikeudenkäymiskaaren II luvun 22 §:n I momentista ilmenee, että jos epäilty on tuomioistuimessa henkilökohtaisesti läsnä, voi-

daan asia saada vireille haastamalla esittämällä häntä vastaan rikokseen perustuva vaatimus.

Rikosasian vireilletuloon liittyy eräitä oikeusvaikutuksia. Erityisesti voidaan mainita, että vireilletulo keskeyttää syyteoikeuden vanhentumisen.

Vangitsemisen tarkoituksena on esitutinnan ja oikeudenkäynnin turvaaminen. Vangitsemisella estetään se, että epäilty pakenee tai hävittää todisteita tai muulla tavoin vaikeuttaa esitutkintaa ja oikeudenkäyntiä. Esitutkintalain 5 §:n mukaan esitutkinnassa selvitetään rikos, sen teko-olosuhteet, ketkä ovat asianosaisia ja muut syytteestä päättämistä ja rikosasian oikeudenkäyntiä varten tarvittavat seikat. Esitutinnan päättyttyä toimitettavassa syyteharkinnassa vasta päätetään, nostetaanko syyte epäiltyä vastaan. Pakkokeinoilla toteutettu pidätysaikaajan lyhentäminen merkitsee lisäksi sitä, että vangitsemisesta päätetään entistä aikaisemmassa tutkinnan vaiheessa ja että siten vangitsemisen ja syyteharkinnan välinen aika pitenee.

Edellä esitettyyn nähden ehdotetaan, ettei syyteasia tulisi enää vireille vangitsemisella. Vangitunkin osalta vireilletulo määräytyisi samoin kuin muidenkin vastaajien osalta joko haastamisella tai esittämällä rikokseen perustuva vaatimus tuomioistuimessa saapuvilla olevaa epäiltyä vastaan. Epäillyn oikeusturvan kannalta on tärkeää, että hän mahdollisimman aikaisessa vaiheessa saa tiedon syytteen sisällöstä, jotta hänelle jäisi riittävästi aikaa valmistautua vastaamaan. Oikeuskansleri onkin antanut syyttäjille ohjeen siitä, että syytekirjelmä pitää ennakolta antaa tiedoksi syytettävälle. Oikeudenkäyntimenettelyn uudistuksen yhteydessä tulee harkittavaksi, olisiko syytekirjelmän ennakoon toimittamisesta otettava laikiin nimenomaiset säännökset.

2.3. Sotilasrikosten esitutkinta

Sotilasrikosten esitutkintaa ja siinä käytettäviä pakkokeinoja koskevat säännökset ovat nykyisin sotilaskurinpitolaissa (331/83) ja sen nojalla annetussa sotilaskurinpitoasetuksessa (969/83). Sotilaskurinpitolain 28 §:n 2 momentin mukaan sotilasrikosten esitutkinnassa on soveltuvin osin noudatettava, mitä esitutkinnasta rikosasioissa on yleensä säädetty ja lisäksi sotilaskurinpitolain ja sen nojalla annetun asetuksen säännöksiä. Sotilaskurinpitoasetuk-

sen 1—3 §:ssä on eräitä keskeisiä esitutkintaa koskevia säännöksiä, joiden valmistelussa otettiin huomioon valmisteilla ollut esitutkintauudistus.

Esitutkintalakia tulnaisiin soveltamaan myös sotilasrikosten esitutkintaan. Sotilaskurinpitolakiin ehdotetaan otettaviksi ne sotilasoikeudenhoidon erityisluonteen edellyttämät säännökset, jotka täydentävät esitutkintalakia tai poikkeavat siitä. Näiden säännösten voimaan tultua sotilaskurinpitoasetuksen 1—3 §:n säännökset voidaan pääosin kumota.

Sotilaskurinpitolaissa on myös yleistä lakia täydentäviä säännöksiä pakkokeinoista ja esitutkinnasta. Laki mahdollistaa pakkokeinoihin turvautumisen eräissä sellaisissakin tapauksissa, joita yleisen lain säännökset eivät koske. Laissa on lisäksi yleistä lakia täydentäviä säännöksiä pakkokeinojen käyttöön oikeutetuista sotilasesimiehistä. Esimerkiksi vangitsemisesta päättää joukko-osaston komentaja ja häntä ylempi kurinpitoesimies.

Vangitsemisesta päättäminen ehdotetaan myös sotilasrikosasioissa siirrettäväksi tuomioistuimelle. Vangitsemisesta päättäisi se tuomioistuin, joka on sotilasoikeudenkäyntilain (326/83) mukaan toimivaltainen käsittelemään syyteasian. Pidätysaikaa koskeva erityissäännös ehdotetaan kumottavaksi ja tämä aika määräytyisi pakkokeinolain mukaisesti. Sotilaskurinpitolakiin ehdotetaan tehtäväksi lisäksi eräitä lakitekniisiä tarkistuksia.

2.4. Tullirikosten esitutkinta

Myös tullirikosten esitutkinnassa noudetaan rikosasioita yleensä koskevia säännöksiä. Tullilaisissa (573/78) on lisäksi eräitä erityisiä säännöksiä tullirikosten esitutkinnasta ja tullirikosasioissa käytettävistä pakkokeinoista. Näihin säännöksiin ehdotetaan tehtäväksi eräitä uuden esitutkintalainsäädännön edellyttämiä tarkistuksia. Kun pakkokeinolain 1 luvun 6 §:ssä on lueteltu pidättämiseen oikeutetut tullimiehet, on vastaava tullilain säännös kumottava. Tullilakiin ehdotetaan myös otettavaksi säännös siitä, kuka on tutkinnanjohtaja tullilaitoksen toimittamassa esitutkinnassa. Tullilain takavarikon voimassaoloa koskeva säännös ehdotetaan yhdenmukaistettavaksi pakkokeinolain vastaavan säännöksen kanssa. Lisäksi tullilakiin ehdotetaan tehtäväksi eräitä lähinnä terminologisia tarkistuksia.

2.5. Muutokset pakkokeinolakiin ja eräisiin muihin lakeihin

Pakkokeinolakiin ehdotetaan mahdollisten soveltamisongelmien välttämiseksi otettaviksi selventävät säännökset siitä, miten on meneteltävä, kun joku on pidätetty tai vangittu jo vanhan lain aikana ja tämä vapaudenmenetys jatkuu uuden lain tultua voimaan vuoden 1989 alusta. Koska pakkokeinolain voimaan tultua vain tuomioistuin voi päättää vangitsemisesta, myös kysymys vanhan lain aikana pidätetyn vangitsemisesta on saatettava tuomioistuimen tutkittavaksi. Kun pakkokeinolain voimaan tullessa pidätysaika lyhenee ja sen laskemistapa muuttuu, menettelyn yksinkertaistamiseksi ehdotetaan, että vanhan lain aikana pidätettyä koskevan vangitsemisvaatimuksen käsittely on aloitettava tuomioistuimessa viimeistään sinä päivänä, jona vanhan lain mukainen 17 päivän pidätysaika päättyy ja joka tapauksessa viimeistään 9 päivänä tammikuuta 1989. Pakkokeinolakiin ehdotetaan otettavaksi myös takavarikon voimassaoloaikaa koskeva siirtymäsäännös.

Pakkokeinolain luetteloa pidättämiseen oikeutetuista virkamiehistä olisi tarkistettava poliisin ja tullilaitoksen organisaatioissa tapahtuneiden muutosten johdosta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kaikkia niitä lakeja, joihin sisältyy vanhentunut viittaus takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annettuun lakiin (260/59), joka on kumottu pakkokeinoilla, taikka joissa käytetään pakkokeinoista uudesta laista poikkeavia nimityksiä.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä. Valmistelun aikana on kuultu puolustusministeriötä, oikeuskanslerinvirastoa, tullihallitusta sekä pääesikuntaa.

4. Eräitä esitykseen liittyviä seikkoja

Hallituksen esitykseen esitutkintaa ja pakkokeinoja rikosasioissa koskevaksi lainsäädännöksi antamassaan vastauksessa eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimen-

piteisiin maksuttoman oikeudenkäynnin ulottamiseksi myös esitutkintaa koskevaksi ja että hallitus antaa eduskunnalle lakiesityksen julkisen puolustuksen järjestämiseksi. Nämä säännökset tulisi eduskunnan mielestä voida saattaa voimaan yhtä aikaa esitutkintalain ja pakkokeinolain kanssa. Hallituksen esitykseen maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain ja sotilasoikeudenkäyntilain 28 §:n muuttamisesta (HE n:o 158/1988 vp.) sisältyy säännökset, joiden nojalla maksuton oikeudenkäynti voidaan myöntää jo esitutkinnan aikana. Julkista puolustusta koskevan lainsäädännön valmistelu on laajaton, eikä asiaa koskevaa esitystä ole tässä yhteydessä mahdollista antaa eduskunnalle.

5. Organisatoriset vaikutukset

Vangitsemisoikeuden siirtäminen sotilasrikosta koskevista asioista sotilasviranomaisilta tuomioistuimille lisää jonkin verran sotilasrikoksia käsittelevien alioikeuksien työmäärää. Kun rikosasia ei enää ehdotettujen muutosten vuoksi tulisi vireille pelkästään vangitsemisella, lisääntyy haastetiedoksiantojen määrä jonkin verran. Tiedoksiannot on kuitenkin mahdollista toimittaa joustavasti virka-aputeitse siinä laitoksessa, jossa epäiltyä säilytetään. Kokonaisuudessaan uudistuksen organisatoriset vaikutukset jäävät vähäisiksi.

6. Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole mainittavia taloudellisia vaikutuksia.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain muuttamisesta

5 §. Harkinnanvarainen suljettu käsittely. Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan tuomioistuin voi päättää, että suullinen käsittely toimitetaan tarpeellisin osin yleisön läsnä olematta, kun siinä on veloitettu ilmaisemaan seikka tai tuomaan katsastettavaksi esine tai asiakirja, jonka ilmaisemisesta tai katsastettavaksi tuomisesta saisi muuten kieltäytyä, taikka veloitettu vastaamaan kysymykseen, johon vastaamisesta saisi muuten kieltäytyä.

Suullinen käsittely voidaan määrätä toimitettavaksi tarpeellisin osin yleisön läsnä olematta muun muassa silloin, kun lääkäri on oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 3 momentin nojalla veloitettu todistamaan asiassa, jossa virallinen syyttäjä ajaa syytettä rikoksesta, josta saattaa seurata vankeutta kuusi vuotta tai ankarampi rangaistus tai kun joku on erittäin tärkeästä syystä veloitettu saman luvun 12 §:n nojalla tuomaan oikeuteen liike- tai ammattisalaisuuden sisältävän asiakirjan.

Pakkokeinolain 4 luvun 2 §:ssä on eräitä asiakirjan takavarikkoa rajoittavia säännöksiä. Rikoksesta epäillyn tai häneen oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 20 §:ssä tarkoitettussa sukulaissuhteessa olevan henkilön hallusta ei saa takavarikoida todisteena käytettäväksi asiakirjaa, joka sisältää epäillyn ja sanotun henkilön taikka mainitussa suhteessa epäiltyyn olevien henkilöiden välisen tiedonannon, ellei tutkittavana olevasta rikoksesta säädetty ankarin rangaistus ole vähintään kuusi vuotta vankeutta. Asiakirjan takavarikointia on rajoitettu myös niissä tapauksissa, joissa asiakirja sisältää todistajan kieltäytymisvelvollisuuden tai -oikeuden piiriin kuuluvia seikkoja. Tämä rajoitus ei ole voimassa kuitenkaan silloin, jos asianomainen henkilö olisi oikeutettu tai velvollinen todistamaan oikeudenkäynnissä esitutkintalain 27 §:n 2 momentin nojalla. Tämän lainkohdan mukaan todistajan kieltäytymisvelvollisuudesta ja -oikeudesta voidaan tietyissä tapauksissa poiketa tutkittaessa rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta.

Sillä seikalla, minkä säännösten perusteella asiakirja tulee tuomioistuimelle esitettäväksi, ei pitäisi olla ratkaisevaa merkitystä asian käsitte-

lyn julkisuuden kannalta. Siksi momentin 2 kohtaa ehdotetaan täydennettäväksi niin, että käsittely voitaisiin määrätä tarpeellisin osin toimitettavaksi yleisön läsnä olematta, milloin siinä esitettävä asiakirja sisältää syytetyn tai hänen oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 20 §:ssä tarkoitettussa suhteessa olevan henkilön välisen tiedonannon taikka sellaista, josta mainitun luvun 23 §:ssä tarkoitettu henkilö ei saa todistaa oikeudenkäynnissä tai 24 §:ssä tarkoitettu henkilö saa kieltäytyä kertomasta. Käsittely voi olla siten suljettu esimerkiksi, kun siinä esitetään liike- tai ammattisalaisuuden sisältävä asiakirja. Milloin käsittelyssä esitettävä asiakirja on takavarikoitu, ei asian käsittelyn julkisuuteen vaikuta se, kenen hallusta asiakirja on takavarikoitu.

Suljettu käsittely olisi edellä mainituissa tapauksissa harkinnanvarainen. Jos asianosaisten tai oikeudenkäynnin ulkopuolisten henkilöiden yksityisyyden suoja ei millään tavoin vaarantuisi asiakirjassa esitettyjen seikkojen julkiseksi tulosta, ei yleensä olisi syytä määrätä käsittelyä tapahtuvaksi suljetuin ovin. Tässäkin tapauksessa käsittely olisi pidettävä suljetuna vain siltä osin kuin se on tarpeen kieltäytymisvelvollisuuden tai -oikeuden piiriin kuuluvien tietojen suojaamiseksi julkisuudelta.

5 a §. Rikosasiain käsittely ennen syytteen käsittelyn alkua. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 a §, johon otettaisiin 4 ja 5 §:ää täydentävät säännökset pakkokeinoja ja todisteiden esittämistä koskevan asian julkisuudesta ennen syytteen käsittelyn alkua.

Pykälän ensimmäisen virkkeen mukaan vangitsemista ja matkustamiskieltoa koskevan asian käsittely ennen syytteen käsittelyn alkua toimitetaan yleisön läsnä olematta, jos epäilty sitä pyytää. Säännös voi tulla sovellettavaksi vangitsemisvaatimuksen käsittelyssä (pakkokeinolain 1 luvun 9 — 20 §) ja vangitsemisasian uudelleen käsittelyssä (1 luvun 22 §), vangitun vapauttamista koskevan asian käsittelyssä (1 luvun 24 §) sekä matkustuskiellon määräämistä, pidentämistä, kumoamista ja ehtojen muuttamista koskevan asian käsittelyssä (2 luvun 3 ja 6 §). Esineeseen kohdistuvien pakkokeinoasioiden käsittelyyn ei säännöstä sovelleta, vaan käsittelyn julkisuus niissä määräytyy yksinomaan 4 ja 5 §:n mukaan.

Käsittely olisi aina epäillyn pyynnöstä toimitettava yleisön läsnä olematta eikä tuomioistuimella olisi tässä harkintavaltaa. Epäillyn ei tarvitsisi esittää perusteita pyynnölleen. Hy-

vään prosessinjohtoon kuuluu, että ennen käsittelyn alkua epäillyltä tiedustellaan, haluaako hän, että käsittely toimitetaan yleisön läsnä olematta.

Pykälän toisen virkkeen mukaan tuomioistuin voisi rikostutkinnallisista syistä harkintansa mukaan määrätä, että pakkokeinoja koskevan asian käsittely ennen syytteen käsittelyn alkua toimitetaan tarpeellisin osin yleisön läsnä olematta. Säännöstä voitaisiin soveltaa vangitsemis- ja matkustuskieltoasioiden lisäksi muidenkin pakkokeinoasioiden käsittelyyn ennen syytteen käsittelyn alkua. Sitä voitaisiin soveltaa myös kuultaessa todistajaa tuomioistuimessa esitutkintalain 28 §:n nojalla sekä otettaessa vastaan todisteita vireille pantavaa oikeudenkäyntiä varten esitutkintalain 47 §:n nojalla.

Käsittely voitaisiin edellä mainituissa tapauksissa määrätä suljetuksi, jos asiassa esiin tulevien seikkojen ennen aikainen julkitulo voisi vaikeuttaa rikoksen selvittämistä. Suljettu käsittely voi olla perusteltua erityisesti silloin, kun tutkittavan asian yhteydessä ilmi tulevien seikkojen paljastuminen voisi vaikeuttaa muiden rikokseen osallisten syyllisyyden taikka asiaan liittyvien muiden rikosten selvittämistä. Säännösehdotuksessa ei ole mainintaa siitä, kenen aloitteesta kysymys käsittelyn määräämisestä julkiseksi voi tulla harkittavaksi. Asian luonteesta johtuu, että aloitteentekijänä on yleensä pakkokeinovaatimuksen tai todistelua koskevan pyynnön esittänyt esitutkintaviranomainen. Tuomioistuin voisi kuitenkin päättää suljetusta käsittelystä omasta aloitteestaan.

Niin kuin aikaisemmin esitetystä ilmenee, pakkokeinoja ja todistelua koskevan asian käsittely ennen syytteen käsittelyn alkua voidaan määrätä toimitettavaksi kokonaan tai osaksi yleisön läsnä olematta myös 4 ja 5 §:n perusteella. Milloin esimerkiksi maanpetosrikosta tutkittaessa vangitsemisasian julkinen käsittely saattaisi vaarantaa valtion ulkoista turvallisuutta tai huonontaa valtion suhteita toiseen valtioon, olisi käsittely määrättävä aina suljetuksi. Tuomioistuin voisi harkintansa mukaan määrätä suljetun käsittelyn esimerkiksi käsitellessä siveellisyysrikosta taikka muuta sellaista rikosasiaa, joka koskee erityisen arkaluonteista henkilön yksityiselämään liittyvää seikkaa. Uuden 5 a §:n viimeisessä virkeessä onkin selvyyden vuoksi todettu, että pykälässä tarkoitettua asian käsittelyn julkisuudesta on soveltuvin osin voimassa, mitä 4 ja 5 §:ssä säädetään. Se, että 4 ja 5 §:n säännöksiä noudatetaan soveltu-

vin osin, merkitsee muun muassa, että mitä 5 §:n 1 momentin 3 kohdassa on säädetty alle 18-vuotiaasta syytteenä olevasta henkilöstä, koskee pakkokeinoasiaa käsiteltäessä alle 18-vuotiaasta epäiltyä.

9 §. Oikeudenkäyntiaineiston julkisuus. Pykälän 1 momentin mukaan oikeudenkäyntiasiakirjojen julkisuudesta on voimassa, mitä yleisten asiakirjojen julkisuudesta on säädetty, jollei 2 §:stä tai esillä olevan pykälän 2 momentista muuta johdu. Koska pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, joka voi sisältää myös poikkeuksen yleisten asiakirjojen julkisuutta koskevien säännösten noudattamisesta, tulisi lainkohtaa muuttaa siten, että siinä viitattaisiin myös ehdotettuun uuteen 3 momenttiin.

Pykälän 2 momentin mukaan tuomioistuin voi päättää, että oikeudenkäyntiaineisto sovellettuja lainkohtia ja tuomiolauselmia lukuunottamatta on pidettävä tarpeellisin osin salassa määrääjän, kuitenkin enintään 40 vuotta päätöksen antamisesta, mikäli suullinen käsittely on 4 tai 5 §:n nojalla ollut kokonaan tai osaksi suljettu tai jos siinä on esitetty salassa pidettävä asiakirja tai esine taikka ilmaistu tieto, josta on säädetty vaitiolovelvollisuus.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, joka koskee pakkokeinoasian käsitelyssä ja todisteiden vastaanotossa ennen syytteen käsittelyn alkua kertynyttä oikeudenkäyntiaineistoa. Lainkohdan mukaan edellä mainittujen asioiden käsittelyssä annettu 2 momentissa tarkoitettu salassapitomääräys kestäisi enintään syyteasian käsittelyyn asti. Kun syyteasiaa ryhdytään tuomioistuimessa käsittelemään, on tällöin tarvittaessa erikseen harkittava, onko käsittely toimitettava yleisön läsnä olematta ja onko aineisto pidettävä käsittelyn päätyttyä salassa määrääjän. Milloin syytettä ei nosteta, salassapitomääräys olisi voimassa enintään, kunnes asia jää sillensä.

1.2. Laki oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 22 §:n muuttamisesta

Pykälässä säädetään haasteesta rikosasiassa. Se, jota vastaan tahdotaan tehdä rikokseen perustuva vaatimus, on 1 momentin mukaan haastettava vastaamaan, ei kuitenkaan, jos hän on kysymyksessä olevasta rikoksesta vangittu. Yleisperusteluissa mainituista syistä lainkohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä pois-

tettaisiin vangittua koskeva poikkeus haastamiselvöllisyydestä. Siten vangittukin olisi pääsäännön mukaan haastettava vastaamaan rikosasiassa. Pykälään jäisi kuitenkin edelleen sen viimeinen virke, jonka mukaan haaste ei ole tarpeen, milloin tuomioistuimessa henkilökohtaisesti saapuvilla olevaa vastaan tehdään rikokseen perustuva vaatimus. Kun oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 8 §:n mukaan vangitun vastaajan on oltava henkilökohtaisesti saapuvilla käsiteltäessä sitä rikosta koskevaa asiaa, jonka johdosta hänet on vangittu, voidaan rikokseen perustuvat vaatimukset vangittua kohtaan siten tehdä vasta oikeudenkäynnissä. Käytännössä vangittuja saatetaan siten haastaa muita epäiltyjä harvemmin oikeudenkäyntiin. Vangitun oikeusturva ei tästä kuitenkaan vaarannu. Tiedon asian käsittelyn ajankohdasta vastaaja on saanut silloin, kun tuomioistuin on vangitsemisasiasta käsiteltäessä määrännyt syytteen käsittelypäivän. Niin kuin yleisperusteluissa on mainittu, syyttäjän on toimitettava oikeuskanslerin syyttäjille antamien ohjeiden mukaan syytettävälle etukäteen jäljennös syytekirjelmästä. Vangittu saakin syytekirjelmästä paremmin kuin haasteesta tiedon siitä, mistä häntä tullaan syyttämään.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1989 alusta. Milloin epäilty on ennen lain voimaantuloa vangittu, ei haastaminen kuitenkaan ole tarpeen, vaikka syyteasia käsiteltäisiin lain tultua voimaan.

1.3. Laki rikoslain 8 ja 16 luvun muuttamisesta

8 luku. Vanhentumisesta

2 §. Luvun 1 §:n mukaan syytteen nostaminen katkaisee syyteoikeuden vanhentumisen. Esillä olevan 2 §:n mukaan syyte katsotaan nostetuksi, kun syytettävä on rikoksesta vangittu tai laillisesti kutsuttu vastaamaan. Syytteen nostamisella on rikosasian katsottu tulevan vireille. Yleisperusteluissa selostetuista syistä 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, ettei syytettä katsottaisi enää nostetuksi vangitsemisella. Vanhentumisen katkaisisi siis vain se, että syytettävä laillisesti kutsutaan vastaamaan. Niin kuin edellä oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 22 §:n muutosehdotuksen yhteydessä on todettu, vanhentumisen katkaisisi haastamisen lisäksi se, että läsnäolevaa epäiltyä

vastaan esitetään rikokseen perustuva vaatimus tuomioistuimessa.

Voimaantulo. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1989 alusta. Jos syytettävä on vangittu ennen lain voimaantuloa, ei haastaminen ole enää tarpeen syyteoikeuden vanhentumisen katkaisemiseksi lain tultua voimaan.

16 luku. Rikoksista julkista viranomaista ja yleistä järjestystä vastaan

28 §. Takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetun lain 12 §:n 1 momentin mukaan kotietsintä on mahdollinen vain, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta. Kun rikoslain 16 luvun 26 §:ssä rangaistavaksi säädetystä väkivaltakuvauksen levittämisestä ankarin rangaistus on kuusi kuukautta vankeutta, on luvun 28 §:ssä säädetty, että kotietsintä voidaan toimittaa enimmäisrangaistuksesta huolimatta. Nyt 28 § ehdotetaan kumottavaksi ja sen sisältö siirrettäväksi pakkokeinolain 5 luvun 1 §:ään sen toiseen virkkeeseen.

1.4. Laki valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetun lain muuttamisesta

1 §. Pykälän mukaan syyttäjän tai tuomioistuimen muussa kuin riita-asiassa antamasta määräyksestä kutsumalle todistajalle maksetaan korvaus matka- ja toimeentulokustannuksista sekä taloudellisesta menetyksestä aina valtion varoista. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös pakkokeinovaatimuksen tehneen esitutkintaviranomaisen kutsumalle todistajalle korvaus maksettaisiin aina valtion varoista.

2 §. Pykälä koskee syyttäjän ajamia rikosasioita, joissa muu asianosainen kuin syyttäjä on kutsunut todistajan. Tällaisissa tapauksissa tuomioistuin voi määrätä, että korvaus todistajalle maksetaan valtion varoista, jos todistaminen on ollut tarpeen asian selvittämisen kannalta. Pykälä ei koske niitä pakkokeinoasioita, joita käsitellään tuomioistuimessa ennen syyteen käsittelyn alkua ja joissa pakkokeinovaatimuksen esittää muu kuin syyttäjä. Siten esimerkiksi epäillyn kutsumalle todistajalle ei voitaisi maksaa korvausta valtion varoista, vaikka todistelulla olisi ollut ratkaiseva merkitys pak-

kokeinoasian ratkaisemiselle. Pykälään ehdotetaan sen vuoksi lisättäväksi uusi virke, jonka mukaan pakkokeinoasiassa myös epäillyn tai asianomistajan kutsumalle todistajalle voitaisiin maksaa laissa tarkoitettu korvaus valtion varoista, jos todistaminen on ollut tarpeen asian selvittämiseksi.

18 §. Esillä olevassa pykälässä on säännös siitä, että rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevassa asiassa maksettu korvaus jää valtion vahingoksi. Tätä pykälää ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että myös pakkokeinoasiassa valtion varoista suoritettu korvaus jäisi valtion vahingoksi. Säännösehdotus perustuu sille käsitykselle, ettei vastaajan tulisi olla vastuussa niistä kustannuksista, joita valtiolle aiheutuu esitutkinnan, oikeudenkäynnin tai täytäntöönpanon edellytysten turvaamisesta. Pakkokeinoasiassahan todistelulla pyritään saamaan näyttöä pakkokeinon edellytysten olemassaolosta, ei epäillyn syyllisyydestä.

Tuomioistuimen esitutkintaviranomaisen pyynnöstä esitutkintalain 28 §:n perusteella kuulemalla todistajalla on oikeus eräin poikkeuksin saada korvaus valtion varoista esillä olevassa laissa säädettyjen perusteiden mukaisesti. Se, että todistajaa edellä tarkoitetuissa tapauksissa kuullaan tuomioistuimessa, johtuu todistajanaolovelvollisuutta koskevista säännöksistä eikä epäillyn menettelystä. Siksi ei ole pidetty perusteltuna sitä, että rikokseen sittemmin syypääksi katsottu vastaaja olisi velvollinen korvaamaan todistajalle maksetut korvaukset valtiolle. Säännösehdotuksen mukaan siten myös esitutkintalain 28 §:n 2 momentin perusteella maksetut korvaukset jäisivät valtion vahingoksi.

1.5. Laki pakkokeinolain muuttamisesta

1 luku. Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen

6 §. *Pidättämiseen oikeutettu virkamies.* Pykälän 1 ja 3 kohtaa ehdotetaan tarkistettavaksi vastaamaan poliisin ja tullilaitoksen organisaatioissa ja virkanimikkeissä tapahtuneita muutoksia. Keskusrikospoliisin tiedotustoimiston nimi on muuttunut Interpol-toimistoksi. Tämän vuoksi pykälän 1 kohdassa olevassa pidättämiseen oikeutettujen poliisimiesten luetteloon ehdotetaan tehtäväksi toimiston päällikön osalta vastaava muutos. Samoin ovat Hel-

singin poliisilaitoksessa olevan passiosaston virkanimikkeet muuttuneet. Tämän vuoksi luettelosta olisi poistettava passiosaston valvontatoimiston johtajana toimiva apulaissihteri ja passitoimiston johtajan apulainen ja siihen olisi otettava passiosaston passitoimiston ja ulkomaalaistoimiston toimistonjohtajat.

Tullihallituksen organisaatiota muutettiin vuoden 1988 alusta voimaan tullella tullihallintoasetuksen muutoksella (1219/87) muun muassa niin, että entisen valvontaosaston tutkintatoimisto erotettiin osastojaosta erilliseksi toimistoksi. Pykälän 3 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi niin, että tämän erillisen tutkintatoimiston päällikkö olisi myös pidättämiseen oikeutettu virkamies.

5 luku. Etsintä

1 §. Kotietsinnän edellytykset. Pykälän 1 momentin mukaan kotietsintä voidaan toimittaa vain sellaisen rikoksen johdosta, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta. Tästä poikkeavasti voidaan rikoslain 16 luvun 28 §:n mukaan kotietsintä toimittaa tutkittaessa saman luvun 26 §:ssä rangaistavaksi säädettyä väkivaltauvauksen levittämistä. Tästä rikoksesta voi seurata enintään kuusi kuukautta vankeutta. Tarcoitus on, että rikoslaista poistettaisiin kotietsinnän edellytyksiä koskevat poikkeussäännökset ja että ne siirrettäisiin pakkokeinolakiin puheena olevaan momenttiin (ks. hall.es. 66/1988 vp.). Tämän mukaisesti 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi rikoslain 16 luvun 28 §:n sisältöä vastaava virke.

7 luku. Erinäisiä säännöksiä

4 §. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Nykyisin pykälässä on lain voimaantulosäännös. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2-5 momentti, joihin otettaisiin eräitä siirtymäsäännöksiä. Tämän vuoksi pykälän otsikko olisi muutettava ylläolevaan muotoon.

Esitutkintalakia ja pakkokeinolakia sovelletaan yleisten oikeusperiaatteiden mukaan heti niiden tultua voimaan, vaikka esimerkiksi esitutkinta olisi alkanut sitä ennen. Aikaisemman lain aikana suoritettut toimenpiteet jäävät voimaan uuden lain voimaan tultuakin.

Siirtymistä uuden lain mukaiseen järjestelmään ehdotetaan kuitenkin nopeutettavaksi niin, että vanhan lain nojalla pidätettyä koskevan vangitsemisvaatimuksen käsittely olisi aloitettava viimeistään maanantaina 9 päivänä tammikuuta 1989. Näin siirtymäkausi jäisi vain noin viikon pituiseksi.

Ehdotuksen mukaan vanhan lain aikana pidätettyä koskevan vangitsemisvaatimuksen käsittelyn tuomioistuimessa pitäisi alkaa viimeistään sinä päivänä, jona pidätetty olisi vanhan lain nojalla viimeistään pitänyt vangita tai päästää vapaaksi. Tämän määräajan laskemiseen sovellettaisiin kuitenkin määräaikalakia niin, että määräpäivän sattuessa pyhäpäiväksi tai arkilauantaiksi, käsittely saataisiin aloittaa ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Vangitsemisvaatimus olisi tehtävä niin hyvissä ajoin, että tuomioistuin ehtisi aloittaa käsittelyn määräajassa. Kun käsittely olisi eräissä tapauksissa aloitettava jo 2.1.1989, on katsottu välttämättömäksi ehdottaa, että vangitsemisvaatimus saataisiin tehdä tuomioistuimelle jo ennen pakkokeinolain voimaantuloa.

Pykälään lisättäväksi ehdotetun uuden 3 momentin mukaan aikaisemman lain aikana vangittu pysyisi vangittuna, kunnes asiaa käsitellään ensi kerran tuomioistuimessa pakkokeinolain voimaan tultua.

Milloin ennen pakkokeinolain voimaantuloa muu kuin tuomioistuin, esimerkiksi vangitsemiseen oikeutettu poliisimies, on päättänyt rikoksesta epäillyn vangitsemisesta, mutta päätöstä ei ole voitu panna täytäntöön vanhan lain aikana esimerkiksi siksi, että vangittava on tietymättömissä, vangitseminen ei jää voimaan, vaan tuomioistuimen olisi päätettävä vangitsemisesta.

Pakkokeinolain 1 luvun 22 §:n mukaan sillä, joka ennen syytteen käsittelyn alkua eli esitutkinnan ja syyteharkinnan aikana on ollut vangittuna vähintään kaksi viikkoa, on oikeus saattaa vangitsemisasiansa tuomioistuimen uudelleen tutkittavaksi.

Ehdotuksen mukaan vanhan lain aikana vangitulla olisi samanlainen mahdollisuus saada vangitsemisasiansa uuteen käsittelyyn, jos hän on ollut pakkokeinolain voimaan tullessa vangittuna ennen syytteen käsittelyn alkua vähintään kaksi viikkoa tai sanottu kahden viikon aika täytyisi uuden lain voimaan tultua. Pyyntö vangitsemisasiansa uudelleen käsittelemisestä saataisiin tehdä jo vanhan lain aikana.

Pakkokeinolailla kumottavan takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetun lain 9 §:n 2 momentin mukaan takavarikko raukeaa, jos syytettä sen aiheuttaneesta rikoksesta ei panna vireille kuudessa viikossa takavarikoimisesta. Lääninhallitus saa pidentää takavarikon voimassaoloaikaa kahdella viikolla. Pakkokeinolain 4 luvun 11 §:n 2 momentin mukaan takavarikon voimassaoloaika pitenee neljään kuukauteen ja tuomioistuin saa pidentää sitä määrääjäksi, jolle ei ole säädetty enimmäispituutta. Jos syytettä ei nosteta määrääjässä, takavarikko on viran puolesta eri päätöksellä kumottava.

Koska useiden asiaan liittyvien säännösten samanaikainen muuttuminen voi aiheuttaa soveltamisvaikeuksia, ehdotetaan pakkokeinolain 7 luvun 4 §:n 4 momenttiin otettavaksi erityinen siirtymäsäännös. Sen mukaan vanhan lain aikana toimitettu takavarikko, joka on voimassa uuden lain voimaan tullessa, pysyisi voimassa uuden lain mukaisen ajan eli neljä kuukautta takavarikoimisesta. Jollei syytettä takavarikon aiheuttaneesta rikoksesta tänä aikana nosteta, takavarikko on kumottava uuden lain mukaisesti. Määräajan pidentämistä koskeva asia käsitellään uuden lain mukaisessa järjestyksessä eli pidentämistä on haettava tuomioistuimelta ja pidennyksen pituutta ei ole rajoitettu.

Jos uuden lain voimaan tullessa lääninhallituksessa on vireillä vanhan lain mukainen määrääjän pidentämistä koskeva hakemus, se raukeaa uuden lain voimaan tullessa. Jos pidentämis päätös on ehditty antaa jo vanhan lain aikana, takavarikon voimassaoloaika pitenee tästä päätöksestä riippumatta neljään kuukauteen, koska siirtymäsäännös koskee kaikkia niitä takavarikoita, jotka ovat voimassa uuden lain voimaan tullessa.

Pykälän 5 momenttiin ehdotetaan otettavaksi yleisperusteluissa mainittu yleisviittaus pakkokeinolailla kumottavaan takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annettuun lakiin.

1.6. Laki sotilaskurinpitolain muuttamisesta

19 §. Pykälässä olevaan pidättämiseen oikeutettujen sotilasviranomaisten luetteloon ehdotetaan lisättäväksi sotilaslakimies.

20 §. Pykälän mukaan sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettua rikoksesta epäillyn vangitsemisesta saa antaa määräyksen joukko-osas-

ton komentaja tai häntä ylempi kurinpitoesimies. Kun vangitsemisesta päättäminen on tarkoitus myös sotilasoikeudenhoidon piirissä siirtää tuomioistuimelle, pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset vangitsemisasiassa toimivaltaisesta tuomioistuimesta.

Ehdotuksen mukaan vangitsemisesta päättäisi se tuomioistuin, joka on sotilasoikeudenkäyntilain mukaan toimivaltainen käsittelemään vangitsemisen perusteena olevasta rikoksesta nostettavan syytteen. Sotilasrikosten erityisluonteen vuoksi on tarkoituksenmukaista, että niitä koskevat vangitsemisasiat käsitellään samoissa tuomioistuimissa, jotka käsittelevät sotilasrikoksista nostettavat syytteet.

Sotilasoikeudenkäyntilain 5 §:n 1 momentin mukaan tällainen syyte käsitellään siinä sotilasoikeudenkäyntiasioita käsittelevässä yleisessä alioikeudessa, joka on lähinnä sen joukko-osaston sijoituspaikkakuntaa, jossa vastaaja palvelee, on viimeksi palvelut tai on ollut velvollinen palvelemaan. Saman pykälän 2 momentin mukaan syytteen saa käsitellä myös se sotilasoikeudenkäyntiasioita käsittelevä yleinen alioikeus, joka on lähinnä rikoksen tekopaikkakuntaa taikka vastaajan asuin- tai oleskelupaikkakuntaa, jos tämä esitettävään selvitykseen ja kustannuksiin sekä muihin seikkoihin nähden katsotaan soveliaaksi. Sotilasoikeudenkäyntilain 5 §:n 3 momentin mukaan useasta sotilasrikoksesta syytteessä olevaa koskeva syyte voidaan aina käsitellä sellaisessa tuomioistuimessa, joka on yhden rikoksen osalta toimivaltainen.

Helsingin hovioikeus käsittelee sotilasoikeudenkäyntilain 6 §:n mukaan ensimmäisenä oikeusasteena syytteen sotilasrikoksesta joukko-osaston komentajaa, vähintään majurin arvoista upseeria tai vähintään majurin virkaa vastaavassa muussa sotilasvirassa palvelevaa henkilöä vastaan. Jos hovioikeus käsittelee syyteasian ensimmäisenä oikeusasteena, pidätetyn vangitsemista koskeva asia voidaan pykälän mukaan valtiopetos- ja maanpetosasioita lukuun ottamatta käsitellä sotilasoikeudenkäyntilain 5 §:ssä tarkoitettussa alioikeudessa. Säännösehdotus vastaa pakkokeinolain 1 luvun 9 §:n 1 momentin toimivaltasäännöstä.

Sotilasoikeudenkäyntilain 7 §:n mukaan syyte kaikkia samaan sotilasrikokseen osallisia vastaan saadaan käsitellä siinä tuomioistuimessa, jonka alainen joku heistä on. Samanlaista periaatetta voidaan soveltaa myös silloin, kun useaa henkilöä syytetään eri sotilasrikoksista ja

rikosten yhdessä käsitteleminen on tarkoituksenmukaista rikoksen keskinäisen yhteyden vuoksi. Jos syyte jotakuta osallista vastaan on käsiteltävä Helsingin hovioikeudessa, hovioikeus käsittelee syytteet myös muita osallisia vastaan.

Eräissä sotilas oikeudenkäyntilain 8 §:ssä tarkoitetuissa erityistapauksissa syyte sotilasrikoksesta voidaan nostaa myös sellaisessa tuomioistuimessa, joka ei muuten käsittele sotilasrikosasioita.

Jos tuomioistuin on edellä selostettujen erityissäännösten perusteella toimivaltainen käsittelemään syytteen sotilasrikoksesta, se saa käsitellä myös samaan rikokseen perustuvan vangitsemisasian.

Pykälän viimeisen virkkeen mukaan yleinen alioikeus saisi käsitellä sotilasrikosta koskevan vangitsemisasian puheenjohtajan ollessa yksin saapuvilla eli ilman sotilasjäseniä.

23 §. Pykälän 1 momentissa on säännös pidättämisestä vangitsemiseen oikeutetulle virkamiehelle tehtävästä ilmoituksesta. Pykälän 2 ja 3 momentissa ovat säännökset pidätysajasta.

Kun pykälässä säännellyistä asioista on säännökset pakkokeinolain 1 luvussa ja nämä säännökset soveltuvat sellaisinaan myös sotilasrikosasioihin, pykälä voidaan tarpeettomana kumota.

24 §. Kun vangitsemisesta päättäminen siirtyy tuomioistuimelle, on säännöksen sanamuotoa tarkistettava.

25 §. Pykälässä viitattaisiin takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetun lain asemesta pakkokeinolakiin.

25 a §. Pakkokeinolain 6 luvun 3 §:ssä on säännökset nautitun alkoholin tai muun huumausaineen toteamiseksi liikennevalvonnan yhteydessä tehtävästä kokeesta (niin sanottu puhalluskoe). Säännökset otettiin vuonna 1976 liikennejuopumusta koskevan lainsäädännön uudistuksen yhteydessä takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annettuun lakiin, josta ne asiallisesti muuttamattomina siirrettiin pakkokeinolakiin.

Laissa ei ole toistaiseksi säännöksiä, jotka oikeuttaisivat sotilasviranomaisen määräämään tällaiseen kokeeseen puolustusvoimissa palvelevan moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajan tai muussa rikoslain 23 luvussa tarkoitettussa tehtävässä toimivan. Tällaisissa tehtävissä toimivat puolustusvoimissa esimerkiksi ilma-aluksen ohjaaja ja miehistön jäsen, lennonjohtaja ja muussa lentoturvallisuustehtävässä toimiva

sekä laivan tai muun aluksen päällikkö, perämies, luotsi taikka aluksen ohjailuun tai muuhun aluksen kulun turvallisuuteen olennaisesti vaikuttavaan tehtävään osallistuva. Säännökset olisivat kuitenkin tarpeen jo ennaltaestävän valvonnan mahdollistamiseksi. Ne ehdotetaan otettaviksi uuteen 25 a §:ään.

Moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajan tai vastaavan saisi määrätä kokeeseen sotilaskurinpitolain 18 §:ssä tarkoitettu kiinniottamiseen oikeutettu sotilas. Muilta osin pykälä vastaa pakkokeinolain 6 luvun 3 §:ää. Tarkemmat ohjeet kokeen tekemisestä antaisi pääesikunta.

28 §. Nykyisin pykälän 1 momentissa on säännös kurinpitokesimiehen velvollisuudesta huolehtia asian tutkinnasta, kun sotilasrikos tai epäily siitä, että sellainen rikos on tehty, on tullut hänen tietoonsa. Pykälän 2 momentin mukaan sotilasesitutkinnassa noudatetaan soveltuvin osin yleisen lain säännöksiä ja lisäksi sotilaskurinpitolain ja sen nojalla annetun asetuksen säännöksiä.

Pykälän nykyinen 1 ja 2 momentti ehdotetaan yhdistettäväksi uudeksi 1 momentiksi. Samalla ehdotetaan niissä käytetyt ilmaisut yhtenäistettäväksi esitutkintalain vastaavien ilmaisujen kanssa.

Säännökset sotilasrikoksen esitutkinnan toimittavista viranomaisista ovat nykyisin sotilas oikeudenkäyntilain 14 §:ssä, sotilaskurinpitokesimiehen 1 §:ssä sekä eräistä sotilas- ja siviiliviranomaisten välisistä suhteista rauhan aikana annetun asetuksen 4 §:ssä (972/83). Esitutkintalain säätämiseen johtaneesta hallituksen esityksestä antamassaan mietinnössä (lakivaliokunnan mietintö 9/1986 vp.) eduskunnan lakivaliokunta katsoi, että oikeus esitutkinnan toimittamiseen voidaan antaa viranomaiselle vain lailla. Säännökset ehdotetaan nyt keskitettäväksi sotilaskurinpitolain 28 §:n 2 momenttiin.

Pääsäännön mukaan esitutkinnan toimittaisivat edelleen sotilasviranomaiset. Momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännökset tutkinnanjohtajasta ja tutkijasta sotilasviranomaisten toimittamassa esitutkinnassa. Tutkinnanjohtajana olisi ehdotuksen mukaan sotilaskurinpitolain 19 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies. Koska jokaisen perusyksikön (kompanian tai vastaavan) päällikkö on pidättämiseen oikeutettu virkamies, lakiin ei ole katsottu tarpeelliseksi ottaa esitutkintalain ja eräiden muiden lakien tapaan säännöstä muun kuin pidättämiseen oikeutetun virkamiehen oi-

keudesta toimia tutkinnanjohtajana erityisestä syystä. Tutkijana toimisi puolustusvoimissa palveleva henkilö, jonka tulisi mikäli mahdollista olla rikostutkintaan perehtynyt. Samanlainen säännös on nykyisin sotilaskurinpitoasetuksen 1 §:n 2 momentissa.

Asian laadun vaatiessa esitutkinta voitaisiin antaa poliisin tai erityisen tutkijalautakunnan tehtäväksi. Vastaava säännös on nykyisin sotilaskurinpitoasetuksen 1 §:n 2 momentissa. Esitutkinta voidaan antaa poliisin tehtäväksi esimerkiksi, kun tutkinnassa tarvitaan laajoja kriminaalitekniisiä tutkimuksia tai joudutaan kuulustelemaan monia puolustusvoimiin kuulumattomia taikka tutkittavana on muitakin kuin sotilasrikoksia ja kaikkien rikosten tutkinta on tarkoituksenmukaista toimittaa yhdessä. Tutkijalautakunnat ovat tutkineet sotilasilmailun piirissä tapahtuneet lento-onnettomuudet samoin kuin vakavammat vesi- ja tie liikenneonnettomuudet sekä räjähdysonnettomuudet.

Sotilasviranomainen saisi antaa sotilasrikoksen esitutkintaan liittyvän yksittäisen kuulustelun tai muun tutkintatoimenpiteen poliisin virka-apuna suoritettavaksi.

Sotilaskurinpitoasetuksen 3 §:n mukaan esitutkintapöytäkirjan laatiminen ei ole välttämättä, jos epäilty on myöntänyt syyllisyytensä ja teosta ei määrätä kurinpito-ohjennusta ankarampaa seuraamusta. Sotilaskurinpitolaan valmisteluasiakirjoista käy ilmi, että säännöksellä haluttiin tehdä sotilasesitutkinnassa mahdolliseksi sittemmin esitutkintalain 44 §:ssä säännelty suppea esitutkinta.

Valtaosa sotilasrikosasioista käsitellään kurinpitomenettelyssä. Sotilaskurinpitolaan 10 §:n 1 momentin mukaan kurinpitomenettelyn edellytyksenä on aina, että rikoksesta epäilty on myöntänyt syyllisyytensä tai että hänen syyllisyytensä voidaan muuten pitää selvänä. Kurinpitomenettelyssä käsiteltävät asiat ovat näin ollen yleensä sellaisia selviä ja yksinkertaisia asioita, joissa esitutkinta voidaan esitutkintalain 44 §:n mukaan toimittaa suppeana.

Sotilaskurinpitolaan 28 §:n 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös suppeasta esitutkinnasta sotilasrikosasioissa. Esitutkinta saataisiin toimittaa suppeana rikoksesta säädettyyn rangaistukseen katsomatta, milloin asia käsitellään kurinpitomenettelyssä. Esitutkintalain 44 §:n 1 momentin mukaan suppean esitutkinnan edellytyksenä on, että teosta ei ole säädetty muuta rangaistusta kuin sakkoa tai

enintään kuusi kuukautta vankeutta. Esimerkiksi rikoslain 45 luvussa monien sotilasrikosten enimmäisrangaistus on vuosi vankeutta, mutta valtaosassa tapauksista niistä määrätään vain kurinpitorangeistus tai -ojennus kurinpitomenettelyssä.

Sotilasrikoksen suppeaan esitutkintaan on momentin mukaan sovellettava esitutkintalain 44 §:n 2 ja 3 momenttia. Siten sotilasrikoksen suppeassa esitutkinnassa ei ole tutkinnanjohtajaa. Kuulustelukertomukseen merkitään vain kuulusteltavan lausuman pääsisältö ja se saadaan kuulustelupöytäkirjan sijasta kirjata muuhun asiakirjaan. Asetuksella tullaan myöhemmin antamaan yksityiskohtaisemmat säännökset kirjaamisesta. Sotilasrikoksen suppeassa esitutkinnassa ei tarvitse liioin tehdä esitutkintalain 29 §:n 2 momentin, 30 §:n 2 momentin ja 33 §:n mukaisia ilmoituksia eikä käyttää kuulustelutodistajaa.

29 §. Sotilaskurinpitolaan nykyisen 29 §:n 2 momentin mukaan kurinpitoesimies saa jättää kurinpitoseuraamuksen määräämättä, jos teko on johtunut olosuhteet huomioon ottaen anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta, ajattelemattomuudesta tai tietämättömyydestä taikka tekoa muutoin on pidettävä kurin ja järjestyksen yllä pitämisen kannalta vähäisenä. Säännöksen sanamuoto verrattuna pykälän 1 momentin sanamuotoon osoittaa, että sitä sovelletaan sen jälkeen, kun asian luonne on toimitetun esitutkinnan perusteella selvitetty. Sotilaskurinpitoasetuksen 1 §:n 1 momentin mukaan esitutkinta saadaan jättää sillensä tai huomautuksen varaan.

Nyt ehdotetaan, että sotilaskurinpitolaan 29 §:n 2 momenttiin otettaisiin asian kaikkia vaiheita koskeva säännös toimenpiteistä luopumisesta. Sen mukaan kurinpitoesimies saisi jättää esitutkinnan toimittamatta sekä esitutkinnan toimittamisen jälkeen kurinpitoseuraamuksen määräämättä, jos teko on johtunut olosuhteet huomioon ottaen anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta, ajattelemattomuudesta tai tietämättömyydestä taikka tekoa muutoin on pidettävä kurin ja järjestyksen ylläpitämisen kannalta vähäisenä.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännös. Lakiin ehdotetaan otettavaksi voimaantulosäännöksen ohella siirtymäsäännös, jonka mukaan lain voimaan tullessa voimassa olevaan pidättämiseen, vangitsemiseen ja takavarikkoon sovellettaisiin pakkokeinolain 7 luvun 4 §:n 2—4 momentin siirtymäsäännöksiä.

1.7. Laki sotilasoikeudenkäyntilain 13 ja 14 §:n muuttamisesta

13 §. Pykälän 3 momentissa on viittaus vangitsemisesta erikseen annettuihin säännöksiin. Sitä ehdotetaan nyt muutettavaksi niin, että siinä viitattaisiin esitutkinnasta ja pakkokeinoista erikseen annettuihin säännöksiin.

14 §. Joukko-osaston komentajalla on keskeinen asema sotilasoikeudenkäyntiasian vireilepanossa. Pykälän 1 momentin mukaan hänen on esitutkinnan päätyttyä ratkaistava, toimitaanko tutkinta-aineisto syyttäjälle oikeudenkäyntiä varten vai ratkaistaanko asia kurinpitomenettelyssä. Siitä, mitkä asiat voidaan käsitellä kurinpitomenettelyssä, on säädetty sotilaskurinpitolain 10 §:ssä.

Jos komentaja katsoo, ettei kurinpitomenettelyä voida asiassa käyttää, hänen on lähetettävä esitutkinta-aineisto syyttäjälle. Syyttäjän asiana on harkita, onko syytteen tueksi riittävä näyttö. Syyttäjän harkintavaltaa on sotilasoikeudenkäyntiasiaa supistettu siten, että hänellä ei ole rikoslain voimaannpanemisesta annetun asetuksen 15 §:n 3 momentin mukaan siinä oikeutta jättää syytettä nostamatta rikoksen vähäpätöisyyden vuoksi.

Sotilaskurinpitolain 29 §:n 2 momenttia on ehdotettu edellä tarkistettavaksi niin, että kurinpitoesimies saa rikkomuksen vähäisyyden perusteella jättää esitutkinnan toimittamatta ja esitutkinnan toimittamisen jälkeen kurinpitoseurauksen määräämättä.

Joukko-osaston komentaja ei voi jättää toimittamatta tutkinta-aineistoa syyttäjälle ja olla siten ryhtymättä toimenpiteisiin, jos asiaa ei voida sotilaskurinpitolain 10 §:n mukaan ratkaista kurinpitomenettelyssä. Tämän oikeuden puuttuminen on koettu käytännössä epäkohdaksi, koska tuomioistuinkäsittelyyn on jouduttu viemään palveluksesta jo kotiutettujen tekemiä vähäisiä rikkomuksia, joita sotilaskurinpitolain 10 §:n 2 momentin 1 kohdan perusteella ei voida enää käsitellä kurinpitomenettelyssä.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että siihen otettaisiin säännökset komentajan oikeudesta jättää toimittamatta esitutkinta-aineisto syyttäjälle. Tämä oikeus olisi periaatteessa yhtä laaja kuin esitutkintaviranomaisen oikeus olla toimittamatta esitutkinta-aineistoa syyttäjälle syyteharkintaan esitutkintalain 43 §:n 1 momentin mukaan. Komentajalla olisi ensinnäkin tällainen oikeus,

milloin esitutkinnassa on käynyt selville, ettei rikosta ole tehty tai ettei ketään voida panna syytteeseen. Lisäksi hänellä olisi myös tässä tilanteessa oikeus samoin edellytyksin kuin kurinpitomenettelyssä luopua toimenpiteistä rikoksen vähäisyyden perusteella.

Joukko-osaston komentajan päätös olla toimittamatta esitutkinta-aineistoa syyttäjälle sitoo syyttäjää. Syyttäjä ei voi tällöin nostaa syytettä tuomioistuimessa. Ehdotuksen mukaan on mahdollista, että komentaja voi jättää toimittamatta aineiston syyttäjälle silloinkin, kun asianomistaja on vaatinut asian käsittelemistä tuomioistuimessa. Tällöin asianomistaja voi itse nostaa syytteen toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Tässä yhteydessä ei ehdoteta muutosta rikoslain voimaannpanemisesta annetun asetuksen 15 §:n 3 momentin säännökseen, jonka mukaan syyttäjällä ei ole oikeutta luopua syytteen nostamisesta sotilasoikeudenkäyntiasiaa rikoksen vähäisyyden perusteella.

Pykälän nykyisen 2 momentin mukaan komentaja saa ilmoituksen rikoksesta saatuaan toimittaa asian poliisille esitutkintaa varten, milloin ei ole tarkoituksenmukaista, että sotilasviranomainen toimittaa esitutkinnan. Komentaja voi samalla ilmoittaa, ettei asiaa tulla käsittelemään kurinpitomenettelyssä, jolloin poliisi toimittaa esitutkinta-aineiston suoraan syyttäjälle.

Säännökset sotilasrikosten esitutkinnan toimittavasta viranomaisesta on edellä ehdotettu keskitettäväksi sotilaskurinpitolain 28 §:n 2 momenttiin. Ei ole liioin tarkoituksenmukaista, että kurinpitomenettelyn käyttämismahdollisuus suljetaan pois jo ennen esitutkinnan toimittamista. Tämän vuoksi pykälän nykyisen 2 momentin säännöksiä vastaavia säännöksiä ei ehdoteta enää otettavaksi lakiin.

1.8. Laki Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvaamistoimintaan annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Kun Suomi osallistuu Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvaamistoimintaan, rauhanturvaamishenkilöstöön kuuluvat ja siihen koulutettavana olevat ovat rikoslain 45 luvun sotilaita koskevien säännösten alaisia. Kun tällaisen henkilön epäillään syyllistyneen sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettuun rikokseen, toimivaltainen tuomioistuin on Helsingin raas-

tuvanoikeus. Raastuvanoikeus saa tällöin pitää istunnon myös rauhanturvaorganisaation toimialueella.

Rauhanturvaorganisaation toimialue voi olla niin kaukana Suomesta, että rikoksesta epäilty ei ehdi kuljettaa toimialueelta Suomeen taikka tuomioistuimen istuntoa ei ehdi järjestää toimialueelle siinä määräajassa, jonka kuussa vangitsemisvaatimuksen käsittely on aloitettava. Tämän vuoksi Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvaamistoimintaan annetun lain (514/84) 14 §:n 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi ensimmäinen virke, jonka mukaan pakkokeinolain 1 luvun 14 §:n 1 momentissa säädetty määräaika pidätettyä koskevan vangitsemisvaatimuksen käsiteltäväksi ottamista varten pitenee pidätetyn kuljettamiseen toimialueelta Suomeen taikka tuomioistuimen jäsenen matkaan Suomesta toimialueelle käytetyllä ajalla. Pykälän nykyisen 2 momentin sisältö jäisi muuttamattomana momentin toiseksi virkkeeksi.

1.9. Laki tullilain muuttamisesta

53 §. Pykälän 1 momentin mukaan tullirikosasiaa tutkittaessa noudatetaan esitutkinnasta rikosasiassa erikseen annettujen säännösten lisäksi tullilain ja sen nojalla annetun asetuksen säännöksiä. Momenttia ehdotetaan selvyiden vuoksi tarkistettavaksi siten, että siinä viitattaisiin myös pakkokeinoista erikseen annettuihin säännöksiin.

Pykälän nykyisessä 2 momentissa on säännös siitä, ketkä ovat pidättämiseen ja vangitsemiseen oikeutettuja tullimiehiä. Tullirikosasioissakin vangitsemisesta päättäisi uuden pakkokeinolain mukaan yksinomaan tuomioistuin. Kun pidättämiseen oikeutetuista tullimiehistä on säädetty erikseen pakkokeinolain 1 luvun 6 §:ssä, tässä momentissa vain viitattaisiin mainitun lain asianomaiseen kohtaan. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi myös säännös, jonka mukaan tullimiehellä on tullilaitoksen toimittamassa esitutkinnassa sama toimivalta ryhtyä tutkintatoimenpiteisiin ja käyttää pakkokeinoja kuin poliisimiehellä poliisin toimittamassa esitutkinnassa. Tämän säännöksen perusteella muulla kuin pidättämiseen oikeutetulla tullimiehellä olisi siten samanlainen oikeus kuin poliisimiehellä pakkokeinolain 1 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan ottaa rikoksesta

epäilty kiinni ilman pidättämismääräystä, milloin pidättämiseen on edellytykset ja pidättämisen toimeenpano voisi muuten vaarantua. Ehdotettu säännös tekisi tarpeettomaksi nykyisen 2 momentin säännökset muun kuin pidättämiseen oikeutetun tullimiehen oikeudesta toimittaa pidätys.

Pykälän 3 momentin mukaan takavarikosta ja etsinnästä tullirikosasioissa päättää sen lisäksi, mitä siitä on muualla erikseen säädetty, esitutkintaa johtava tullimies. Lisäksi muualla tullimiehellä on samanlainen oikeus kuin poliisimiehellä kiireellisessä tapauksessa toimittaa ilman määräystä takavarikko tai etsintä. Eriyissäännöstä takavarikosta päättävästä tullimiehestä ei ole enää pidetty tarpeellisenä. Tullirikosasioissakin takavarikosta ja etsinnästä päättäisi pakkokeinolain 4 luvun 5 §:n mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies ja syytetä käsiteltäessä tuomioistuin.

Edellä selostettujen säännösten tilalle ehdotetaan nyt otettavaksi säännökset tutkinnanjohtajasta tullilaitoksen toimittamassa esitutkinnassa. Esitutkintalain 14 §:n 1 momentin mukaan esitutkintaa johtaa tutkinnanjohtaja. Tutkinnanjohtajana on pakkokeinolain 1 luvun 6 §:ssä mainittu pidättämiseen oikeutettu virkamies. Nyt esillä olevassa 3 momentissa ehdotetaan vielä nimenomaan todettavaksi, että tutkinnanjohtajana tullilaitoksen toimittamassa esitutkinnassa olisi pidättämiseen oikeutettu tullimies.

Esitutkintalain mainitun 14 §:n 1 momentin mukaan tutkinnanjohtajana saa erityisistä syistä olla poliisin toimittamassa esitutkinnassa myös rikosylikonstaapeli tai ylikonstaapeli ja muun viranomaisen toimittamassa esitutkinnassa virkamies, jolle tämä oikeus on lailla erikseen annettu. Nyt ehdotetun 3 momentin mukaan tullilaitoksen toimittamassa esitutkinnassa tällainen oikeus voitaisiin erityisistä syistä antaa vähintään tullipäällysmiehen virka-asemassa olevalle tullimiehelle. Hänellä olisi samanlainen oikeus kuin pidättämiseen oikeutetulla virkamiehellä päättää myös takavarikosta ja etsinnästä. Tältä osin mainitunlaisen tullimiehen toimivalta olisi laajempi kuin tutkinnan johtajana toimivalla rikosylikonstaapelilla ja ylikonstaapelilla. Tätä laajempaa toimivaltaa voidaan perustella sillä, että nimenomaan tullirikosasioissa etsinnät ja takavarikot ovat olennainen osa tutkintaa. Jos määräys etsinnästä ja takavarikosta jouduttaisiin jokaisessa tapauksessa hankkimaan pidättämiseen

oikeutetulta tullimieheltä, voisi tämä tuntuvasti hidastaa esitutkintaa. Erityinen syy toimia tutkinnanjohtajana olisi yleensä se, että asianomaisella tullitoimipaikalla ei ole pidättämiseen oikeutetun virkamiehen asemassa olevia tullimiehiä.

Pykälän 4 momentissa on nykyisin säännökset velvollisuudesta saapua kuultavaksi lähimpään tullitoimipaikkaan sekä saapumisvelvollisuuden tehosteena olevasta noudon uhasta. Momentin ensimmäinen saapumisvelvollisuuden sisältävä säännös jäisi ennalleen. Noudon uhkaa koskeva säännös ehdotetaan korvattavaksi yleisellä viittauksella esitutkintalain säännöksiin saapuvillaolosta esitutkinnassa. Oikeus noutaa kutsun noudattamatta jättänyt tullirikoksen esitutkintaan perustuisi siten esitutkintalain 18 §:ään. Esitutkintalain mukaan määräytyisi myös se, kauanko esitutkintaan saapunut on velvollinen olemaan paikalla.

55 §. Tullilainsäädännössämme on jo viime vuosisadalta lähtien ollut säännös tullirikoksen johdosta pidätetyn päästämistä vapaaksi vakuutta vastaan. Pykälän mukaan sellainen pidätetty, jolla ei ole vakinaista asuinpaikkaa Suomessa saadaan päästää vapaaksi vain selaista vakuutta vastaan, jonka harkitaan takaa-van hänen saapumisensa tuomioistuimeen ja ehkä tuomittavien seuraamusten suorittamisen, jos on syytä otaksua, että hän maasta poistumalla karttaa oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa. Vakuus menee ilman tuomioistuimen päätöstä valtiolle, jos vapaaksi päästetty on kaksi vuotta välttelyt oikeudenkäyntiä tai päätöksen täytäntöönpanoa.

Tullilain 55 §:ssä tarkoitettu epäilty voidaan sekä voimassa olevan lain että uuden pakko-keinolain mukaan vangita rikoksen törkeysasteeseen katsomatta. Mainitun tullilain pykälän mukaan häneltä on vaadittava aina vakuus, jos hänet pidätettynä oltuaan päästetään vapaaksi.

Puheena oleva vakuusjärjestelmä ehdotetaan säilytettäväksi laissa. Tämä on perusteltua, koska tullirikoksiin syyllystävät usein henkilöt, jotka esitutkinnan jälkeen usein poistuvat maasta tänne ehkä enää palaamatta. Heillä ei ole yleensä liioin Suomessa ulosmittauskelpoista omaisuutta. Ehdotuksen mukaan myös vangittu, jolla ei ole vakinaista asuntoa Suomessa, voitaisiin vapauttaa vakuutta vastaan.

Vakuuden vaatiminen vapaaksi päästämisen ehtona voi kuitenkin olla joissakin tapauksissa kohtuutonta. Tämän vuoksi viranomaisille ehdotetaan annettavaksi harkintavaltaa niin, että

pidätetty tai vangittu voidaan päästää vapaaksi myös vakuutta vaatimatta. Tämä voi tulla kysymykseen esimerkiksi, kun rikos on vähäinen. Myös eräitä laissa käytettyjä ilmaisuja tarkistettaisiin.

Vakuuden asettamisen voi panna vapaaksi päästämisen ehdoksi sekä pidättämisestä päättävä viranomainen että vangitsemisesta päättävä tuomioistuin.

Pykälän nykyisen sanamuodon mukaan vakuus lankeaa valtiolle kahden vuoden kuluttua siitä, kun oikeudenkäynnin tai rangaistuksen täytäntöönpanon karttaminen alkoi. Ehdotuksen mukaan kysymys vakuuden lankeamisesta valtiolle otettaisiin käsiteltäväksi vasta sen jälkeen, kun syyteoikeus tai oikeus panna tuomittu vankeusrangaistus täytäntöön on vanhentunut. Tältä osin säännökset vastaavat vuoden 1939 tullilaissa (271/39) olleita säännöksiä.

Lisäksi ehdotetaan, että vakuuden menettämisestä valtiolle päättäisi tuomioistuin. Se saisi myös tuomita vain osan vakuudesta menetetyksi, esimerkiksi kun myöhemmin on käynyt ilmi, että sakko tai menettämisseuraamus olisi todennäköisesti tuomittu pienempänä kuin vakuutta vaadittaessa voitiin olettaa. Asia otettaisiin tuomioistuimessa käsiteltäväksi syyttäjän ilmoituksesta.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi myös säännös, jonka mukaan tuomittu sakko tai sakko-rangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (318/63) nojalla perittävä valtion saaminen saadaan periä vakuudesta siinä järjestyksessä kuin tullirikosten seuraamusten täytäntöönpanosta on säädetty.

56 §. Pykälän 2 momentin säännökset takavarikon voimassaoloajasta ehdotetaan yhteinäistettäväksi pakkokeinolain 4 luvun 11 §:n 2 momentin säännösten kanssa.

57 §. Pykälässä on säännös toimenpiteistä luopumisesta tullirikosasioissa. Toimenpiteestä luopumisesta päättää esitutkinnan johtaja tai tämän esimies. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että toimenpiteestä luopumisesta voisi päättää tullimies. Säännös vastaisi esimerkiksi poliisilain ja rajavartiolaitoksesta annetun lain säännöksiä, joiden mukaan poliisimiehellä ja rajavartiomiehellä on oikeus laissa säädetyin edellytyksin luopua toimenpiteestä. Toimenpiteestä luopuminen voi vähäpätöisissä tullirikosasioissa tulla kysymykseen ennen kuin esitutkintaa aloitetaan.

58 §. Pykälän 1 momentissa oleva ilmaisu "esitutkinnan johtaja" ehdotetaan muutetta-

vaksi esitutkintalaissa käytettyyn muotoon ”tutkinnanjohtaja”.

67 §. Pykälän 3 momenttia tarkistettaisiin siten, että siinä viitattaisiin takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetun lain 12 §:n asemesta vastaaviin pakkokeinolain 5 luvun 1 §:n säännöksiin.

1.10. Laki liiketoimintakiellosta annetun lain 19 §:n muuttamisesta

19 §. *Asian käsittely.* Pykälän 2 momentissa oleva viittaus takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annettuun lakiin muutettaisiin koskemaan pakkokeinolakia. Lisäksi viittaussäännöstä tarkistettaisiin selvyiden vuoksi siten, että pakkokeinolakia olisi noudatettava etsinnän lisäksi myös takavarikossa.

1.11. Laki toimenpiteistä lentoliikenteen turvaamiseksi eräissä tapauksissa annetun lain muuttamisesta

1 §. Pykälän 2 momentissa käytettäisiin henkilöön käyvän tarkastuksen ja katsastuksen asemesta uuden pakkokeinolain mukaisia ilmaisuja ”henkilöntarkastus” ja ”henkilönkatsastus”.

3 §. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi samanlaiset tarkistukset kuin 1 §:n 2 momenttiin.

4 §. Tähänkin pykälään ehdotetaan tehtäväksi edellä tarkoitetut tarkistukset. Lisäksi pykälässä oleva viittaus takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annettuun lakiin ehdotetaan muutettavaksi koskemaan pakkokeinolakia.

1.12. Laki verotuslain 132 §:n muuttamisesta

132 §. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että siinä viitattaisiin takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetun lain 12 §:n asemesta pakkokeinolain vastaavaan lainkohtaan. Lisäksi momenttia tarkistettaisiin niin, että siinä käytettäisiin vangitsemiseen oikeutetun viranomaisen asemesta ilmaisua ”pidättämiseen oikeutettu virkamies”.

1.13. Laki liikevaihtoverolain 73 §:n muuttamisesta

73 §. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi samalla tavoin kuin verotuslain 132 §:n 2 momenttia.

1.14. Laki eläinsuojelulain 13 a §:n muuttamisesta

13 a §. Pykälää tarkistettaisiin niin, että siinä viitattaisiin takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetun lain sijasta pakkokeinolakiin.

1.15. Laki nopeusvalvontaa vaikeuttavien laitteiden kieltämisestä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

6 §. Pykälässä olevat viittaukset takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetun lain säännöksiin muutettaisiin aiemmin esitetyistä syistä koskemaan pakkokeinolain asianomaisia säännöksiä. Pykälän 2 momenttia tarkistettaisiin siten, että siinä käytettäisiin henkilöön käyvästä tarkastuksesta uuden pakkokeinolain mukaista ilmaisua ”henkilöntarkastus”.

1.16. Laki kaapelilähetystoiminnasta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

23 §. *Rangaistussäännökset.* Pykälän 2 momenttia ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että siinä viitattaisiin takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetun lain asemesta pakkokeinolain vastaaviin säännöksiin.

1.17. Laki radiolain 22 §:n muuttamisesta

22 §. *Virka-apu.* Pykälän 2 momenttia tarkistettaisiin siten, että siinä käytettäisiin henkilöön käyvästä tarkastuksesta pakkokeinolain mukaista ilmaisua ”henkilöntarkastus”. Lisäksi viittaus takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetun lain säännöksiin muutettaisiin koskemaan vastaavia pakkokeinolain säännöksiä.

1.18. Laki ydinenergilain 68 §:n muuttamisesta

68 §. *Virka-apu ja takavarikko.* Pykälän 2 ja 3 momenttia tarkistettaisiin siten, että niissä käytettäisiin henkilöön käyvän tarkastuksen sijasta uuden pakkokeinolain mukaista ilmaisua ”henkilöntarkastus”. Lisäksi 3 momentissa oleva viittaus takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annettuun lakiin muutettaisiin kosemaan pakkokeinolakia.

1.19. Laki ulosottotoimesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

5 §. Ulosottotoimesta annetun lain (866/64) 5 §:n 1 momentin mukaan ulosotosta valtiolle aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi ulosottoviranomaisten palvelusten käyttäjiltä voidaan periä valtiolle maksuja. Ulosottomaksuisista annetun asetuksen mukaan rikosasian asianomistajan olisi maksettava hukkaamiskiellon ja vakuustakavarikon täytäntöönpanosta valtiolle 110 markkaa ja vahingonkorvaussuunnitelman tuloksettomasta perimisyrityksestä 35 markkaa. Asianomistajan aseman parantamiseksi ehdotetaan, että rikosasian asianomistaja

olisi aina vapaa ulosottomaksun suorittamisesta. Säännös tästä otettaisiin pykälän uuteen 4 momenttiin. Samalla 3 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi eräitä lakitekniisiä tarkistuksia.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tähän esitykseen sisältyvät sotilasoikeudenhoitoa koskevien lakien muutokset edellyttävät sotilaskurinpitoasetuksen muuttamista. Tullilain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksellä ehdotetaan tulliasetuksen (574/78) 25 §:n 2 momentti tarpeettomana kumottavaksi.

3. Voimaantulo

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti uuden esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön kanssa eli vuoden 1989 alusta lukien.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan oikeudenkäynnin julkisuudesta 21 päivänä joulukuuta 1984 annetun lain (945/84) 5 §:n 2 momentin 2 kohta ja 9 §:n 1 momentti sekä

lisätään lakiin uusi 5 a § ja 9 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

5 §

Harkinnanvarainen suljettu käsittely

— — — — —
Tuomioistuim voi myös päättää, että suullisen käsittely toimitetaan tarpeellisin osin yleisön läsnä olematta,

— — — — —
2) kun siinä on velvoitettu ilmaisemaan seikka tai tuomaan katsastettavaksi esine tai asiakirja, jonka ilmaisemisesta tai katsastettavaksi tuomisesta saisi muuten kieltäytyä, taikka velvoitettu vastaamaan kysymykseen, johon vastaamisesta saisi muuten kieltäytyä, tai kun siinä esitettävä asiakirja sisältää syytetyn ja häneen oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 20 §:ssä tarkoitettussa suhteessa olevan henkilön välisen tiedonannon taikka sellaista, josta mainitun luvun 23 §:ssä tarkoitettu henkilö ei saa todistaa oikeudenkäynnissä tai 24 §:ssä tarkoitettu henkilö saa kieltäytyä kertomasta; tai

5 a §

Rikosasian käsittely ennen syytteen käsittelyn alkua

Vangitsemista ja matkustuskieltoa koskevan asian suullinen käsittely ennen syytteen käsittelyn alkua toimitetaan yleisön läsnä olematta,

jos epäilty sitä pyytää. Tuomioistuim voi myös päättää, että ennen syytteen käsittelyn alkua pakkokeinoja tai todisteiden esittämistä koskeva asia käsitellään tarpeellisin osin yleisön läsnä olematta, jos käsittelyssä esiin tulevien seikkojen julkitulo voisi vaikeuttaa rikoksen selvittämistä. Tässä pykälässä tarkoitettun asian käsittelyn julkisuudesta on lisäksi soveltuvin osin voimassa mitä 4 ja 5 §:ssä säädetään.

9 §

Oikeudenkäyntiaineiston julkisuus

Oikeudenkäyntiasiakirjojen julkisuudesta on voimassa, mitä yleisten asiakirjojen julkisuudesta on säädetty, jollei 2 §:stä tai tämän pykälän 2 tai 3 momentista muuta johdu. Mitä asiakirjasta on säädetty, koskee myös muuta oikeudenkäyntiaineistoa.

— — — — —
Ennen syytteen käsittelyn alkua toimitettavassa pakkokeinoasian käsittelyssä tai todisteiden vastaanotossa kertynyt oikeudenkäyntiaineisto voidaan 2 momentissa tarkoitettussa laajuudessa määrätä pidettäväksi salassa enintään syyteasian käsittelyyn asti taikka kunnes asia on jätetty sillensä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

2.

Laki**oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 22 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 22 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 14 päivänä tammikuuta 1972 annetussa laissa (21/72), näin kuuluvaksi:

11 luku

Haasteesta ja sen tiedoksi antamisesta

22 §

Jos rikoksen perusteella tahdotaan tehdä vaatimus jotakuta vastaan, on hänet haastettava vastaamaan. Haasteesta on ilmoitettava, onko vastaajan saavuttava tuomioistuimeen henkilökohtaisesti, ja mainittava, että määräaikana laillista estettä ilmoittamatta poissa oleva

vastaja tuomitaan rangaistukseen esteettömästä poissaolosta tai noudetaan. Haaste ei kuitenkaan ole tarpeen, milloin tuomioistuimessa henkilökohtaisesti saapuvilla olevaa vastaan tehdään rikokseen perustuva vaatimus.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1989.

3.

Laki**rikoslain 8 ja 16 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rikoslain 16 luvun 28 §, sellaisena kuin se on 18 päivänä maaliskuuta 1983 annetussa laissa (283/83), ja
muutetaan 8 luvun 2 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 16 päivänä helmikuuta 1973 annetussa laissa (138/73), näin kuuluvaksi:

8 luku

Vanhentumisesta

2 §

Syyte katsotaan nostetuksi, kun syytettävä on laillisesti kutsuttu vastaamaan tai häntä

vastaan on hänen henkilökohtaisesti saapuvilla ollessaan tehty rangaistusvaatimus.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1989.

4.

Laki**valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista 15 päivänä syyskuuta 1972 annetun lain (666/72) 1, 2 ja 18 § näin kuuluviksi:

1 §

Syyttäjän ja esitutkintaviranomaisen kutsusta taikka tuomioistuimen muussa kuin riita-asiaa antamasta määräyksestä tuomioistuimeen saapuneella todistajalla on oikeus saada valtion varoista kohtuullinen korvaus tarpeellisista matka- ja toimeentulokustannuksista sekä taloudellisesta menetyksestä.

2 §

Tuomioistuin voi määrätä syyttäjän ajamassa rikosasiassa valtion varoista maksettavaksi korvausta tässä laissa säädettyjen perusteiden mukaisesti myös muun asianosaisen kutsumalle todistajalle, jos todistaminen asian selvittämisen kannalta on ollut tarpeen. Samoin voidaan korvausta määrätä maksettavaksi epäillyn tai asianomistajan pakkokeinoasiassa kutsumalle

todistajalle. Milloin asianosainen on jo maksanut todistajalle korvauksen, hänelle on määrättävä suoritettavaksi vastaava korvaus valtion varoista. Se ei kuitenkaan saa ylittää tämän lain mukaan todistajalle maksettavan korvauksen määrää.

18 §

Pakkokeinoasiassa sekä esitutkintalain 28 §:n 2 momentissa tarkoitettussa käsittelyssä todistajalle maksetut korvaukset jäävät valtion vahingoksi. Rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevassa asiassa suoritettu korvaus jää niin ikään valtion vahingoksi.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

5.

Laki**pakkokeinolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetun pakkokeinolain (450/87) 1 luvun 6 §:n 1 ja 3 kohta, 5 luvun 1 §:n 1 momentti sekä 7 luvun 4 §:n otsikko ja lisätään 7 luvun 4 §:ään uusi 2 — 5 momentti seuraavasti:

1 luku**Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen****6 §***Pidättämiseen oikeutettu virkamies*

Pidättämisestä päättää *pidättämiseen oikeutettu virkamies*. Pidättämiseen oikeutettuja virkamiehiä ovat:

1) poliisiylijohtaja, poliisiylitarkastaja, sisäasiainministeriön poliisiosaston poliisitoimiston ylitarkastaja, poliisitarkastaja, apulaispoliisitarkastaja, lääninkomisario, Ahvenanmaan maakunnan poliisipäällikkö, nimismies, apulaisnimismies, poliisimestari, apulaispoliisimestari, passiosaston johtaja, passiosaston passi-toimiston ja ulkomaalaistoimiston toimistonjohtaja, keskusrikospoliisin päällikkö ja apulaispäällikkö, keskusrikospoliisin tutkintatoi-

miston toimistopäällikkö ja Interpol-toimiston toimistopäällikkö, suojelupoliisin päällikkö ja apulaispäällikkö, liikkuvan poliisin päällikkö ja apulaispäällikkö, rikosylitarkastaja, rikostarkastaja, rikosylikomisario, ylikomisario, rikoskomisario ja komisario;

3) tullihallituksen tarkastus- ja valvontaosaston osastopäällikkö ja apulaisosastopäällikkö, valvontatoimiston toimistopäällikkö, tutkintatoimiston toimistopäällikkö, esitutkintatehtävissä toimiva ylitarkastaja ja tullisihteeri sekä tullipiirin tullijohtaja, valvontatoimiston päällikkö ja esitutkintatehtävissä toimiva tullilylitarkastaja; sekä

5 luku

Etsintä

Paikkaan kohdistuva etsintä

1 §

Kotietsinnän edellytykset

Jos on syytä epäillä, että on tehty rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, saadaan rakennuksessa, huoneessa taikka suljetussa säilytyspaikassa tai kulkuneuvossa toimittaa kotietsintä takavarikoitavan esineen löytämiseksi tai muutoin sellaisen seikan tutkimiseksi, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä. Kotietsintä saadaan toimittaa myös, jos tutkittavana oleva rikos on väkivaltakuvauksen levittäminen.

7 luku

Erinäisiä säännöksiä

4 §

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Jos joku on pidätettynä tämän lain voimaan tullessa, kysymys hänen vangitsemisestaan on käsiteltävä tämän lain mukaisessa järjestyksessä. Vangitsemisvaatimuksen käsittely on aloi-

tettava tuomioistuimessa viimeistään 9 päivänä tammikuuta 1989. Käsittely on kuitenkin aloitettava viimeistään sinä päivänä, jona pidätetty olisi rikoslain voimaanpanemisesta annetun asetuksen kumotun 23 §:n 3 momentin mukaan viimeistään pitänyt vangita tai päästää vapaaksi. Jos tämä päivä sattuu pyhäpäiväksi tai arkilauantaiksi, käsittely saadaan aloittaa ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen. Vaatimus aikaisemman lain nojalla pidätetyn vangitsemisesta on tehtävä niin hyvissä ajoin, että sen käsittely ehditään aloittaa määräajassa, ja se saadaan tehdä jo ennen tämän lain voimaantuloa.

Aikaisemman lain aikana vangittu pysyy vangittuna siihen asti, kun asiaa käsitellään ensi kerran tämän lain voimaan tultua tuomioistuimessa. Jos muu kuin tuomioistuin on määrännyt aikaisemman lain aikana jonkun vangittavaksi, mutta määräystä ei ole pantu täytäntöön ennen tämän lain voimaantuloa, määräys raukeaa tämän lain voimaan tullessa ja asianomaisen vangitsemista on tarvittaessa vaadittava tuomioistuimessa. Jos joku on tämän lain voimaan tullessa ollut vangittuna ennen syytteen käsittelyn alkua yhtäjaksoisesti vähintään kaksi viikkoa tai sanottu kahden viikon aika täyttyä tämän lain voimaan tultua, hänellä on oikeus pyynnöstään saada vangitsemisasiansa tuomioistuimen tutkittavaksi tämän lain 1 luvun 22 §:n mukaisessa järjestyksessä. Pyyntö asian tutkimisesta saadaan esittää tuomioistuimelle jo ennen tämän lain voimaantuloa.

Aikaisemman lain aikana toimitettu takavarikko, joka on voimassa tämän lain voimaan tullessa, on kumottava, jollei syytettä sen aiheuttaneesta rikoksesta ole nostettu 4 luvun 11 §:n 2 momentissa säädetyssä määräajassa. Määräajan pidentämistä koskeva asia käsitellään tämän lain mukaisessa järjestyksessä. Aikaisemman lain aikana tehty määräajan pidentämistä koskeva hakemus raukeaa tämän lain voimaan tullessa.

Jos muualla laissa on viitattu takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetun lain (260/59) säännöksiin, näiden säännösten asemesta on sovellettava tämän lain säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1989.

6.

Laki**sotilaskurinpitolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetun sotilaskurinpitolain (331/83) 23 §, *muutetaan* 19, 20 ja 24 §, 25 §:n 1 momentti, 28 § ja 29 §:n 2 momentti sekä *lisätään* lakiin uusi 25 a § seuraavasti:

19 §

Pidättämispäätöksen saa tehdä:

- 1) asianomaisen perusyksikön päällikkö ja häntä ylempi kurinpitoesimies;
- 2) varuskunnan päällikkö ja komendantti;
- 3) pääesikunnan sen osaston tai muun toimielimen päällikkö, jolle puolustusvoimissa tapahtuneiden rikosten tutkinta kuuluu;
- 4) sotilaspoliisitehtävissä toimiva upseeri; sekä
- 5) sotilaslakimies.

20 §

Vangitsemisesta päättää se tuomioistuin, joka olisi sotilasoikeudenkäyntilain mukaan syyteasiassa toimivaltainen. Jos Helsingin hovioikeuden olisi käsiteltävä syyte ensimmäisenä oikeusasteena, saa vangitsemisesta päättää myös edellä mainitun lain 5 §:ssä tarkoitettu yleinen alioikeus, ei kuitenkaan valtiopetosta ja maanpetosta koskeissa asioissa. Yleisessä alioikeudessa asia voidaan käsitellä puheenjohtajan ollessa yksin saapuvilla.

24 §

Vangittua koskeva asia on otettava käsiteltäväksi alioikeudessa viimeistään seitsemäntenä päivänä siitä päivästä, kun epäilty on vangittu.

25 §

Takavarikon ja etsinnän saa pakkokeinolaisa (450/87) mainittujen viranomaisten lisäksi määrätä toimitettavaksi pidättämiseen oikeutettu sotilasviranomainen.

25 a §

Tämän lain 18 §:ssä tarkoitettu kiinniottamiseen oikeutettu sotilas saa määrätä puolustusvoimissa palvelevan moottoriajoneuvon kuljettajan tai muussa rikoslain 23 luvussa tarkoitettussa tehtävässä toimivan henkilön kokeeseen, joka tehdään tämän mahdollisesti nauttiman alkoholin tai muun huumausaineen toteami-

seksi. Kokeesta kieltäytynyt on velvollinen alistumaan pakkokeinolain 5 luvun 9 §:ssä tarkoitettuun henkilönkatsastukseen.

Edellä tarkoitettu koe on tehtävä siten ja sellaisella menetelmällä, ettei siitä aiheudu tarpeetonta tai kohtuutonta haittaa tutkittavalle.

Pääesikunta antaa tarkemmat ohjeet kokeen tekemisestä.

28 §

Kun sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettu rikos on tullut kurinpitoesimiehen tietoon tai kun on syytä olettaa, että tällainen rikos on tehty, kurinpitoesimiehen on viipymättä huolehdittava, että asiassa toimitetaan esitutkinta. Tutkinnassa on soveltuvin osin noudatettava, mitä esitutkinnasta rikosasioissa on erikseen säädetty ja lisäksi tämän lain ja sen nojalla annetun asetuksen säännöksiä.

Tutkittaessa sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettua rikosta tutkinnanjohtajana on tämän lain 19 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu sotilasviranomainen ja tutkijana puolustusvoimissa palveleva henkilö, jonka tulee mikäli mahdollista olla rikostutkintaan perehtynyt. Asian laadun vaatiessa esitutkinta voidaan antaa poliisin tai erityisen tutkijalautakunnan toimitettavaksi. Yksittäinen kuulustelu tai muu tutkintatoimenpide voidaan antaa poliisin suoritettavaksi.

Jos sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettua rikosta koskeva asia käsitellään kurinpitomenettelyssä, esitutkinta saadaan rikoksesta säädetystä rangaistuksesta riippumatta toimittaa suppeana. Suppeaan esitutkintaan sovelletaan tällöin, mitä esitutkintalain (449/87) 44 §:n 2 ja 3 momentissa on säädetty.

29 §

Kurinpitoesimies voi jättää esitutkinnan toimittamatta sekä esitutkinnan toimittamisen jälkeen kurinpitoseuraamuksen määräämättä, jos teko on johtunut olosuhteet huomioon ottaen

anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta, ajattelemattomuudesta tai tietämättömyydestä taikka tekoa muutoin on pidettävä kurin ja järjestyksen ylläpitämisen kannalta vähäisenä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

Jos joku on pidätettynä tai vangittuna tämän lain voimaan tullessa tai jos aikaisemman lain nojalla toimeenpantu takavarikko on silloin voimassa, asian käsittelyyn sovelletaan, mitä pakkokeinolain 7 luvun 4 §:n 2—4 momentissa on säädetty.

7.

Laki

sotilasoikeudenkäyntilain 13 ja 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetun sotilasoikeudenkäyntilain (326/83) 13 §:n 3 momentti sekä 14 §:n 1 ja 2 momentti näin kuuluviksi:

13 §

Esitutkinnasta ja pakkokeinoista säädetään erikseen.

14 §

Jollei sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävää rikosasiaa käsitellä kurinpitomenettelyssä, 5 §:n 1 momentissa tarkoitetun joukko-osaston komentajan on esitutkinnan päätyttyä ratkaistava, toimitetaanko esitutkinta-aineisto syyttäjälle oikeudenkäyntiä varten.

Komentaja saa jättää toimittamatta aineis-

ton syyttäjälle, jos esitutkinnassa on käynyt selville, ettei ketään voida panna syytteeseen taikka jos teko on johtunut olosuhteet huomioon ottaen anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta, ajattelemattomuudesta tai tietämättömyydestä taikka tekoa muutoin on pidettävä kurin ja järjestyksen ylläpitämisen kannalta vähäisenä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

8.

Laki

Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvaamistoimintaan annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvaamistoimintaan 29 päivänä kesäkuuta 1984 annetun lain (514/84) 14 §:n 2 momentti näin kuuluvaksi:

14 §

Rikosoikeudellinen vastuu

Pakkokeinolain (450/87) 1 luvun 14 §:n 1 momentissa säädetty määräaika pidätettyä koskevan vangitsemisvaatimuksen käsiteltäväksi ottamista varten pitenee pidätetyn kuljettamiseen rauhanturvaamisorganisaation toimialueelta Suomeen tai tuomioistuimen jäsenten

matkaan Suomesta toimialueelle käytetyllä ajalla. Puolustusministeriö voi paikallisten olosuhteiden vaatiessa antaa toimivallasta kurinpitomenettelyssä, kurinpitoasian käsittelystä ja valvonnasta sekä seuraamusten täytäntöönpanosta sotilaskurinpitolain ja -asetuksen säännöksistä poikkeavia määräyksiä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

9.

Laki**tullilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1978 annetun tullilain (573/78) 53 ja 55 §, 56 §:n 2 momentti, 57 §, 58 §:n 1 momentti sekä 67 §:n 3 momentti, näistä 67 §:n 3 momentti sellaisena kuin se on 9 päivänä heinäkuuta 1982 annetussa laissa (547/82), näin kuuluviksi:

53 §

Tullirikosasiaa tutkittaessa noudatetaan esitutkinnasta ja pakkokeinoista erikseen annettujen säännösten lisäksi tämän lain ja sen nojalla annetun asetuksen säännöksiä.

Tullimiehellä on tullilaitoksen toimittamassa esitutkinnassa sama oikeus ryhtyä tutkintatoimenpiteisiin ja käyttää pakkokeinoja kuin poliisimiehellä poliisin toimittamassa esitutkinnassa. Pidättämiseen oikeutetuista tullimiehistä säädetään pakkokeinolain 1 luvun 6 §:n 3 kohdassa.

Tutkinnanjohtajana tullilaitoksen toimittamassa esitutkinnassa on pidättämiseen oikeutettu tullimies. Erityisestä syystä saa tutkinnanjohtajana olla muu vähintään tullipäällysmiehen virka-asemassa oleva tullimies. Tällaisella tutkinnanjohtajalla on sama oikeus kuin pidättämiseen oikeutetulla virkamiehellä päättää takavarikosta ja etsinnästä.

Jokainen, jolta otaksutaan voitavan saada selvitystä tullirikoksesta, on velvollinen kutsusta saapumaan esitutkintaan kuultavaksi lähimpään tullitoimipaikkaan. Muutoin saapuvillaolosta esitutkinnassa on voimassa mitä esitutkintalaissa (449/87) on säädetty.

55 §

Jos pidätetyllä tai vangitulla ei ole vakinaista asuntoa Suomessa ja on todennäköistä, että hän poistumalla maasta karttaa oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa, hänen vapaaksi päästämisenä ehdoksi voidaan panna, että hän asettaa vakuuden, jonka harkitaan takaavan hänen saapumisensa oikeudenkäyntiin ja ehkä tuomittavien seuraamusten suorittamisen. Jos vapaaksi päästetty ei saavu vastaamaan tuomioistuimeen tai suorittamaan vankeusrangaistustaan sinä aikana, jona rangaistus saadaan tuomita tai tuomittu vankeusrangaistus panna täytäntöön, tuomioistuin saa tuomita vakuuden kokonaan tai osaksi valtiolle menetetyksi. Tuomittu sakko tai sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain

(318/63) nojalla perittävä valtion saaminen saadaan periä vakuudesta siinä järjestyksessä kuin tullirikosten seuraamusten täytäntöönpanosta on säädetty.

56 §

Jollei syytettä takavarikon aiheuttaneesta tullirikoksesta nosteta neljän kuukauden kuluessa sen toimittamisesta, takavarikko on kumottava. Milloin tavarantoimittajan tai haltijan ei ole saatua kuulusteltavaksi, lasketaan sanottu aika siitä, kun hänet on tavoitettu. Jos omistajia tai haltijoita on useampia, lasketaan aika siitä, kun viimeinen heistä on tavoitettu. Tuomioistuin saa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen edellä tarkoitettuna määräaikana tekevästä pyynnöstä pidentää tätä aikaa.

57 §

Jos rikos on vähäpätöinen, tullimies voi olla ryhtymättä toimenpiteisiin syyllisen saattamiseksi syytteeseen, mikäli ilmenee, että teko on johtunut olosuhteet huomioon ottaen anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta, ajattelemattomuudesta tai tietämättömyydestä eikä yleinen etu vaadi syytetoimenpiteitä.

58 §

Jos tullirikosta koskeva asia voidaan käsitellä rangaistusmääräysmenettelyssä, tutkinnanjohtaja tai tehtävään määrätty muu tullimies voi syyttäjäviranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti jo esitutkinnan yhteydessä tehdä syyttäjän puolesta ja hänen valvontansa alaisena rangaistusmääräyslain (146/70) 1 §:ssä tarkoitettuja vaatimuksia.

67 §

Edellä 1 momentissa säädetyn estämättä saadaan tietoja antaa verotuksen toimittamista, verojen ja maksujen perimistä, verotusta kos-

kevan muutoksenhaun tutkimista ja verorikosta koskevaa syytteesenpanoa sekä ulosottoa varten asianomaiselle viranomaiselle. Pakkokeinolain 5 luvun 1 §:ssä säädetyn edellytyksin saadaan tietoja antaa pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle muunkin rikoksen kuin tullirikoksen selvittämiseksi. Tullihallitus voi lisäksi erityisestä syystä määrätä tietoja annettavaksi valtion ja kunnan viranomaisille. Tullihallitus voi myös määrätä tietoja annettavaksi yliopistoille ja korkeakouluille niiden valvomassa teollisessa tutkimuksessa käytettäväksi. Tietoja

ei saa luovuttaa edelleen eikä ilman tullihallituksen lupaa käyttää muuhun kuin siihen tarkoitukseen, johon ne on luovutettu.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammiukuuta 1989. Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevaan takavarikkoon sovelletaan, mitä pakkokeinolain 7 luvun 4 §:n 4 momentissa on säädetty.

Tällä lailla kumotaan 14 päivänä heinäkuuta 1978 annetun tulliasetuksen (574/78) 25 §:n 2 momentti.

10.

Laki

liiketoimintakiellosta annetun lain 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan liiketoimintakiellosta 13 päivänä joulukuuta 1985 annetun lain (1059/85) 19 §:n 2 momentti näin kuuluvaksi:

19 §

Asian käsittely

— — — — —
Poliisin on syyttäjän pyynnöstä toimitettava liiketoimintakiellon määräämistä tai pitentämistä koskevassa asiassa tutkinta, josta on soveltuvien osin voimassa, mitä esitutkinnasta rikosasiassa on säädetty. Jos on syytä epäillä, että liiketoimintakiellon määräämiseen tai pi-

tentämiseen on edellytykset, tutkinnassa saadaan takavarikoida todistusaineistoa ja toimittaa sen löytämiseksi kotietsintä, vaikkei ole syytä epäillä, että tutkittavana olevassa asiassa on tehty rikos. Etsinnässä ja takavarikossa on noudatettava pakkokeinolakia (450/87).
— — — — —

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammiukuuta 1989.

11.

Laki

toimenpiteistä lentoliikenteen turvaamiseksi eräissä tapauksissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan toimenpiteistä lentoliikenteen turvaamiseksi eräissä tapauksissa 10 päivänä joulukuuta 1971 annetun lain (842/71) 1 §:n 2 momentti, 3 §:n 1 momentti ja 4 § näin kuuluviksi:

1 §

— — — — —
Edellä 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa voidaan suorittaa erilaisia vartiointi-, tarkastus- ja muita näihin rinnastettavia toimenpiteitä kuten matkustajiin ja, milloin siihen katsotaan olevan erityistä syytä, lentoasemalla työskenteleviin tai muutoin siellä oleskeleviin henkilöihin kohdistuvia henkilöntarkastuksia ja henkilönkatsastuksia samoin kuin lentoase-

man rakennusten, huonetoilujen ja säilytyspaikkojen sekä kuljetettavan rahdin, postin ja matkatavaran tarkastuksia.

3 §

Tarkastettava henkilö on velvollinen alistumaan henkilöntarkastukseen ja henkilönkatsastukseen.
— — — — —

4 §

Tarkastuksia sekä henkilöntarkastuksia ja henkilönkatsastuksia suoritettaessa on soveltuvin osin noudatettava, mitä pakkokeinolaissa (450/87) on säädetty, kuitenkin niin, ettei pöy-

täkirjaa toimenpiteistä ole pidettävä, jollei siihen ole erityistä syytä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

12.

Laki**verotuslain 132 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 12 päivänä joulukuuta 1958 annetun verotuslain 132 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 23 päivänä toukokuuta 1980 annetussa laissa (361/80), näin kuuluvaksi:

132 §

Verotuksen toimittamista, verovalvontaa, veron perimistä, verotuksesta tehtyjen valitus-ten tutkimista ja verorikosta koskevaa syytteen panna sekä ulosottoa varten on veroilmoitukset sekä muut veroviranomaisille kertyneet asiakirjat annettava asianomaisen viranomai-sen tai sen edustajan käytettäväksi. Pakkokeinolain 5 luvun 1 §:ssä säädetyn edellytyksin on verotusasiakirjat tai niistä ilmenevät tiedot

annettava pidättämiseen oikeutetun virkamie-hen käytettäväksi muunkin rikoksen kuin vero-rikoksen selvittämistä varten. Syyttäjällä ja poliisilla on oikeus saada verotusasiakirjoista ilmeneviä päiväskon suuruuden määäämistä varten tarvittavia tietoja sen mukaan kuin verohallitus tarkemmin määrää.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

13.

Laki**liikevaihtoverolain 73 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 5 päivänä joulukuuta 1963 annetun liikevaihto-verolain 73 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 23 päivänä toukokuuta 1980 annetussa laissa (362/80), näin kuuluvaksi:

73 §

Verotuksen toimittamista, verovalvontaa, veron perimistä, verotuksesta tehtyjen valitus-ten tutkimista ja verorikosta koskevaa syytteen panna sekä ulosottoa varten on veroilmoitukset sekä muut veroviranomaisille kertyneet asiakirjat annettava asianomaisen viranomai-sen tai sen edustajan käytettäväksi. Pakkokeinolain 5 luvun 1 §:ssä säädetyn edellytyksin on verotusasiakirjat tai niistä ilmenevät tiedot

annettava pidättämiseen oikeutetun virkamie-hen käytettäväksi muunkin rikoksen kuin vero-rikoksen selvittämistä varten. Syyttäjällä ja poliisilla on oikeus saada verotusasiakirjoista ilmeneviä päiväskon suuruuden määäämistä varten tarvittavia tietoja sen mukaan kuin verohallitus tarkemmin määrää.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

14.

Laki**eläinsuojelulain 13 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 27 päivänä tammikuuta 1971 annetun eläinsuojelulain 13 a §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 30 päivänä syyskuuta 1985 annetussa laissa (777/85), näin kuuluvaksi:

13 a §

Edellä 2 a §:ssä tarkoitetun laitteen tai välineen takavarikosta on voimassa, mitä pakkokeinolaissa (450/87) on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1989.

15.

Laki**nopeusvalvontaa vaikeuttavien laitteiden kieltämisestä annetun lain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan nopeusvalvontaa vaikeuttavien laitteiden kieltämisestä 23 päivänä elokuuta 1985 annetun lain (733/85) 6 § näin kuuluvaksi:

6 §

Jos on todennäköisiä perusteita epäillä, että on tehty 3 §:ssä tarkoitettu rikos, voidaan toimittaa pakkokeinolaissa (450/87) tarkoitettu kotietsintä ajoneuvossa tai sen perävaunussa 1 §:ssä tarkoitetun laitteen löytämiseksi sen estämättä, mitä pakkokeinolain 5 luvun 1 §:n 1 momentissa on säädetty. Kotietsintä voidaan toimittaa vastaavasti myös rakennuksessa, huoneessa tai suljetussa säilytyspaikassa, jos on todennäköisiä perusteita epäillä, että sitä käytetään laitteen maahantuontivarastona taik-

ka valmistus-, kaupanpito-, myynti-, luovutus- tai asennuspaikkana.

Jos on erittäin todennäköisiä perusteita epäillä, että on tehty 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu tutkanpaljastinrikkomus, voidaan toimittaa pakkokeinolaissa tarkoitettu henkilöntarkastus ajoneuvon kuljettajalle ja matkustajalle sen estämättä, mitä sanotun lain 5 luvun 10 §:n 1 momentissa on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1989.

16.

Laki**kaapelilähetystoiminnasta annetun lain 23 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan kaapelilähetystoiminnasta 13 päivänä maaliskuuta 1987 annetun lain (307/87) 23 §:n 4 momentti näin kuuluvaksi:

23 §

Rangaistussäännökset

Tutkittaessa 2 momentissa tarkoitettua rikosta voidaan toimittaa pakkokeinolaissa (450/87) tarkoitettu kotietsintä sen estämättä,

mitä mainitun lain 5 luvun 1 §:n 1 momentissa on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1989.

17.

Laki

radiolain 22 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 10 päivänä kesäkuuta 1988 annetun radiolain (517/88) 22 §:n 2 momentti näin kuuluvaksi:

22 §

Virka-apu

— — — — —
 Jos on todennäköisiä perusteita epäillä, että on tehty 20 §:n 1 momentissa tarkoitettu rikos, saadaan lainvastaisen radiolaitteen löytämisek-

si toimittaa kotietsintä ja henkilöntarkastus sen estämättä, mitä pakkokeinolain 5 luvun 1 §:n 1 momentissa ja 10 §:n 1 momentissa on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 1989.

18.

Laki

ydinenergilain 68 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 11 päivänä joulukuuta 1987 annetun ydinenergilain (990/87) 68 §:n 2 ja 3 momentti näin kuuluvaksi:

68 §

Virka-apu ja takavarikko

— — — — —
 Asianomaisella poliisiviranomaisella on valta kauppa- ja teollisuusministeriön tai säteilyturvakeskuksen pyynnöstä toimittaa kotietsintä tai henkilöntarkastus tässä laissa tarkoitettun, vastoin tämän lain säännöksiä

1) rakennetun tai käytetyn, kulkuvälineessä olevan 22 §:ssä tarkoitettun ydinlaitoksen,

2) tuotetun, maahantuodun tai maasta vietäväksi yritetyn uraania tai toriumia sisältävän malmin tai malmirikasteen,

3) valmistetun, hallussapidetyn, tuotetun, luovutetun, käsitellyn, käytetyn, varastoidun, maahantuodun tai maasta vietäväksi yritetyn ydinaineen tai ydinjätteen sekä

4) hallussapidetyn, luovutetun, maahantuodun tai maasta vietäväksi yritetyn aineen, lait-

teen, laitteiston tai ydinenergia-alan tietoaaineiston

löytämiseksi sekä valta määrätä sellainen ydinlaitos taikka kulkuväline, jossa se on, samoin kuin edellä tarkoitettu malmi, malmirikaste, ydinaine, ydinjäte, aine, laite, laitteisto tai tietoaaineisto pantavaksi takavarikkoon. Takavarikko on voimassa, kunnes 73 §:n nojalla vireille pantu takavarikoidun omaisuuden menettämistä koskeva asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai tuomioistuin taikka asianomainen poliisiviranomainen virka-apua pyytäneen viranomaisen esityksestä toisin määrää.

Kotietsintään, henkilöntarkastukseen ja takavarikkoon sovelletaan muutoin pakkokeinolakia (450/87).

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 1989.

19.

Laki**ulosottotoimesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulosottotoimesta 14 päivänä joulukuuta 1984 annetun lain (866/84) 5 §:n 3 momentti sekä
lisätään pykälään uusi 4 momentti seuraavasti:

5 §

Valtion viranomaiset ovat vapaat maksujen suorittamisesta. Tämä vapautus ei koske valtion liikelaitoksia.

Sakko ja uhkasakko peritään maksutta. Rikosasian asianomistajalta maksuja ei peritä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

Helsingissä 21 päivänä lokakuuta 1988

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Oikeusministeri *Matti Louekoski*

1.

Laki**oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnin julkisuudesta 21 päivänä joulukuuta 1984 annetun lain (945/84)
 5 §:n 2 momentin 2 kohta ja 9 §:n 1 momentti sekä
lisätään lakiin uusi 5 a § ja 9 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

5 §

Harkinnanvarainen suljettu käsittely

 Tuomioistuin voi myös päättää, että suullinen käsittely toimitetaan tarpeellisin osin yleisön läsnä olematta,

2) kun siinä on velvoitettu ilmaisemaan seikka tai tuomaan katsastettavaksi esine tai asiakirja, jonka ilmaisemisesta tai katsastettavaksi tuomisesta saisi muuten kieltäytyä, taikka velvoitettu vastaamaan kysymykseen, johon vastaamisesta saisi muuten kieltäytyä; tai

2) kun siinä on velvoitettu ilmaisemaan seikka tai tuomaan katsastettavaksi esine tai asiakirja, jonka ilmaisemisesta tai katsastettavaksi tuomisesta saisi muuten kieltäytyä, taikka velvoitettu vastaamaan kysymykseen, johon vastaamisesta saisi muuten kieltäytyä, *tai kun siinä esitettävä asiakirja sisältää syytetyn ja häneen oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 20 §:ssä tarkoitettussa suhteessa olevan henkilön välisen tiedonannon taikka sellaista, josta mainitun luvun 23 §:ssä tarkoitettu henkilö ei saa todistaa oikeudenkäynnissä tai 24 §:ssä tarkoitettu henkilö saa kieltäytyä kertomasta;* tai

5 a §

Rikosasian käsittely ennen syytteen käsittelyn alkua

Vangitsemista ja matkustuskieltoa koskevan asian suullinen käsittely ennen syytteen käsittelyn alkua toimitetaan yleisön läsnä olematta, jos epäilty sitä pyytää. Tuomioistuin voi myös päättää, että ennen syytteen käsittelyn alkua pakkokeinoja tai todisteiden esittämistä koskeva asia käsitellään tarpeellisin osin yleisön läsnä olematta, jos käsittelyssä esiin tulevien seikkojen julkitulo voisi vaikeuttaa rikoksen selvittämistä. Tässä pykälässä tarkoitettun asian käsittelyn julkisuudesta on lisäksi soveltuvien osin voimassa mitä 4 ja 5 §:ssä säädetään.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

Oikeudenkäyntiaineiston julkisuus

Oikeudenkäyntiasiakirjojen julkisuudesta on voimassa, mitä yleisten asiakirjojen julkisuudesta on säädetty, jollei 2 §:stä tai tämän pykälän 2 momentista muuta johdu. Mitä asiakirjasta on säädetty, koskee myös muuta oikeudenkäyntiaineistoa.

Oikeudenkäyntiasiakirjojen julkisuudesta on voimassa, mitä yleisten asiakirjojen julkisuudesta on säädetty, jollei 2 §:stä tai tämän pykälän 2 tai 3 momentista muuta johdu. Mitä asiakirjasta on säädetty, koskee myös muuta oikeudenkäyntiaineistoa.

Ennen syytteen käsittelyn alkua toimitettavassa pakkokeinoasian käsittelyssä tai todisteiden vastaanotossa kertynyt oikeudenkäyntiaineisto voidaan 2 momentissa tarkoitetussa laajuudessa määrätä pidettäväksi salassa enintään syyteasian käsittelyyn asti taikka kunnes asia on jätetty sillensä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

2.

Laki

oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 22 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 22 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 14 päivänä tammikuuta 1972 annetussa laissa (21/72), näin kuuluvaksi:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 luku

Haasteesta ja sen tiedoksi antamisesta

22 §

Jos rikoksen perusteella tahdotaan tehdä vaatimus henkilöä vastaan, joka ei ole kysymyksessä olevasta rikoksesta vangittuna, on hänet haastettava vastaamaan. Haasteessa on ilmoitettava, onko vastaajan saavuttava tuomioistuimeen henkilökohtaisesti, ja mainittava, että määräaikana laillista estettä ilmoittamatta poissa oleva vastaaja tuomitaan rangaistukseen esteettömästä poissaolosta tai nouetaan. Haaste ei kuitenkaan ole tarpeen, milloin tuomioistuimessa henkilökohtaisesti saapuvilla olevaa vastaan tehdään rikokseen perustuva vaatimus.

22 §

Jos rikoksen perusteella tahdotaan tehdä vaatimus jotakuta vastaan, on hänet haastettava vastaamaan. Haasteessa on ilmoitettava, onko vastaajan saavuttava tuomioistuimeen henkilökohtaisesti, ja mainittava, että määräaikana laillista estettä ilmoittamatta poissa oleva vastaaja tuomitaan rangaistukseen esteettömästä poissaolosta tai noudetaan. Haaste ei kuitenkaan ole tarpeen, milloin tuomioistuimessa henkilökohtaisesti saapuvilla olevaa vastaan tehdään rikokseen perustuva vaatimus.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

3.

Laki**rikoslain 8 ja 16 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

*kumotaan rikoslain 16 luvun 28 §, sellaisena kuin se on 18 päivänä maaliskuuta 1983 annetussa laissa (283/83), ja**muutetaan 8 luvun 2 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 16 päivänä helmikuuta 1973 annetussa laissa (138/73), näin kuuluvaksi:**Voimassa oleva laki**Ehdotus***8 luku****Vanhentumisesta****2 §***Syyte katsotaan nostetuksi, kun syytettävä on rikoksesta vangittu tai laillisesti kutsuttu vastaamaan.***2 §***Syyte katsotaan nostetuksi, kun syytettävä on laillisesti kutsuttu vastaamaan tai häntä vastaan on hänen henkilökohtaisesti saapuvilla ollessaan tehty rangaistusvaatimus.***16 luku****Rikoksista julkista viranomaista ja yleistä järjestystä vastaan****28 §***Tutkittaessa 26 §:ssä tarkoitettua rikosta voidaan toimittaa takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetussa laissa (260/59) tarkoitettu kotietsintä sen estämättä, mitä mainitun lain 12 §:n 1 momentissa on säädetty.**(Kumotaan)**Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 1989.*

4.

L a k i

valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista 15 päivänä syyskuuta 1972 annetun lain (666/72) 1, 2 ja 18 § näin kuuluviksi:

Voimassa oleva laki

1 §

Syyttäjän kutsusta tai tuomioistuimen muussa kuin riita-asiassa antamasta määräyksestä tuomioistuimeen saapuneella todistajalla on oikeus saada valtion varoista kohtuullinen korvaus tarpeellisista matka- ja toimeentulokustannuksista sekä taloudellisesta menetyksestä.

2 §

Tuomioistuin voi määrätä syyttäjän ajamassa rikosasiassa valtion varoista maksettavaksi korvausta tässä laissa säädettyjen perusteiden mukaisesti myös muun asianosaisen kutsumalle todistajalle, jos todistaminen asian selvittämisen kannalta on ollut tarpeen. Milloin asianosainen on jo maksanut todistajalle korvauksen, hänelle on määrättävä suoritettavaksi vastaava korvaus valtion varoista. Se ei kuitenkaan saa ylittää tämän lain mukaan todistajalle maksettavan korvauksen määrää.

18 §

Rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevassa asiassa suoritettu korvaus jää valtion vahingoksi.

Ehdotus

1 §

Syyttäjän ja esitutkintaviranomaisen kutsusta taikka tuomioistuimen muussa kuin riita-asiassa antamasta määräyksestä tuomioistuimeen saapuneella todistajalla on oikeus saada valtion varoista kohtuullinen korvaus tarpeellisista matka- ja toimeentulokustannuksista sekä taloudellisesta menetyksestä.

2 §

Tuomioistuin voi määrätä syyttäjän ajamassa rikosasiassa valtion varoista maksettavaksi korvausta tässä laissa säädettyjen perusteiden mukaisesti myös muun asianosaisen kutsumalle todistajalle, jos todistaminen asian selvittämisen kannalta on ollut tarpeen. *Samoin voidaan korvausta määrätä maksettavaksi epäillyn tai asianomistajan pakkokeinoasiassa kutsumalle todistajalle.* Milloin asianosainen on jo maksanut todistajalle korvauksen, hänelle on määrättävä suoritettavaksi vastaava korvaus valtion varoista. Se ei kuitenkaan saa ylittää tämän lain mukaan todistajalle maksettavan korvauksen määrää.

18 §

Pakkokeinoasiassa sekä esitutkintalain 28 §:n 2 momentissa tarkoitetussa käsittelyssä todistajalle maksetut korvaukset jäävät valtion vahingoksi. Rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevassa asiassa suoritettu korvaus jää *niin ikään* valtion vahingoksi.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 1989.

5.

Laki

pakkokeinolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetun pakkokeinolain (450/87) 1 luvun 6 §:n 1 ja 3 kohta, 5 luvun 1 §:n 1 momentti sekä 7 luvun 4 §:n otsikko ja
lisätään 7 luvun 4 §:ään uusi 2 — 5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen

6 §

Pidättämiseen oikeutettu virkamies

Pidättämisestä päättää *pidättämiseen oikeutettu virkamies*. Pidättämiseen oikeutettuja virkamiehiä ovat:

1) poliisiylijohtaja, poliisiylitarkastaja, sisäasiainministeriön poliisiosaston poliisitoimiston ylitarkastaja, poliisitarkastaja, apulaispoliisitarkastaja, lääninkomisario, Ahvenanmaan maakunnan poliisipäällikkö, nimismies, apulaisnimismies, poliisimestari, apulaispoliisimestari, passiosaston johtaja, passiosaston valvontatoimiston johtajana toimiva apulaissihteeri, *passitoimiston johtajan apulainen*, keskusrikospoliisin päällikkö ja apulaispäällikkö, keskusrikospoliisin tutkintatoimiston toimistopäällikkö ja tiedotustoimiston toimistopäällikkö, suojelupoliisin päällikkö ja apulaispäällikkö, liikkuvan poliisin päällikkö ja apulaispäällikkö, rikosylitarkastaja, rikostarkastaja, rikosylikomisario, ylikomisario, rikoskomisario ja komisario;

1) poliisiylijohtaja, poliisiylitarkastaja, sisäasiainministeriön poliisiosaston poliisitoimiston ylitarkastaja, poliisitarkastaja, apulaispoliisitarkastaja, lääninkomisario, Ahvenanmaan maakunnan poliisipäällikkö, nimismies, apulaisnimismies, poliisimestari, apulaispoliisimestari, passiosaston johtaja, passiosaston *passitoimiston ja ulkomaalaistoimiston toimistonjohtaja*, keskusrikospoliisin päällikkö ja apulaispäällikkö, keskusrikospoliisin tutkintatoimiston toimistopäällikkö ja *Interpol-toimiston* toimistopäällikkö, suojelupoliisin päällikkö ja apulaispäällikkö, liikkuvan poliisin päällikkö ja apulaispäällikkö, rikosylitarkastaja, rikostarkastaja, rikosylikomisario, ylikomisario, rikoskomisario ja komisario;

3) tullihallituksen valvontaosaston osastopäällikkö, apulaisosastopäällikkö, toimistopäällikkö ja esitutkintatehtävissä toimiva ylitarkastaja ja tullisihteeri sekä tullipiirin tullijohtaja, valvontatoimiston päällikkö ja esitutkintatehtävissä toimiva tulliyli­tarkastaja; sekä

3) tullihallituksen *tarkastus-* ja valvontaosaston osastopäällikkö ja apulaisosastopäällikkö, *valvontatoimiston* toimistopäällikkö, *tutkintatoimiston* toimistopäällikkö, esitutkintatehtävissä toimiva ylitarkastaja ja tullisihteeri sekä tullipiirin tullijohtaja, valvontatoimiston päällikkö ja esitutkintatehtävissä toimiva tulliyli­ tarkastaja; sekä

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

5 luku

Etsintä

Paikkaan kohdistuva etsintä

1 §

Kotietsinnän edellytykset

Jos on syytä epäillä, että on tehty rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, saadaan rakennuksessa, huoneessa taikka suljetussa säilytyspaikassa tai kulkuneuvossa toimittaa kotietsintä takavarikoitavan esineen löytämiseksi tai muutoin sellaisen seikan tutkimiseksi, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä.

1 §

Kotietsinnän edellytykset

Jos on syytä epäillä, että on tehty rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, saadaan rakennuksessa, huoneessa taikka suljetussa säilytyspaikassa tai kulkuneuvossa toimittaa kotietsintä takavarikoitavan esineen löytämiseksi tai muutoin sellaisen seikan tutkimiseksi, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä. *Kotietsintä saadaan toimittaa myös, jos tutkittavana oleva rikos on väkivaltakuvauksen levittäminen.*

7 luku

Erinäisiä säännöksiä

4 §

*Voimaantulo.**Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset*

Jos joku on pidätettyä tämän lain voimaan tullessa, kysymys hänen vangitsemisestaan on käsiteltävä tämän lain mukaisessa järjestyksessä. Vangitsemisvaatimuksen käsittely on aloitettava tuomioistuimessa viimeistään 9 päivänä tammikuuta 1989. Käsittely on kuitenkin aloitettava viimeistään sinä päivänä, jona pidätetty olisi rikoslain voimaantulon jälkeen annetun asetuksen kumotun 23 §:n 3 momentin mukaan viimeistään pitänyt vangita tai päästää vapaaksi. Jos tämä päivä sattuu pyhäpäiväksi tai arkilauantaiksi, käsittely saadaan aloittaa ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen. Vaatimus aikaisemman lain nojalla pidätetyn vangitsemisesta on tehtävä niin hyvissä ajoin, että sen käsittely ehditään aloittaa määräajassa, ja se saadaan tehdä jo ennen tämän lain voimaantuloa.

Aikaisemman lain aikana vangittu pysyy vangittuna siihen asti, kun asiaa käsitellään ensi kerran tämän lain voimaan tultua tuomioistuimessa. Jos muu kuin tuomioistuin on määrännyt aikaisemman lain aikana jonkun vangittavaksi, mutta määräystä ei ole pantu täytäntöön ennen tämän lain voimaantuloa, määräys

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

raukeaa tämän lain voimaan tullessa ja asianomaisen vangitsemista on tarvittaessa vaadittava tuomioistuimessa. Jos joku on tämän lain voimaan tullessa ollut vangittuna ennen syytteen käsittelyn alkua yhtäjaksoisesti vähintään kaksi viikkoa tai sanottu kahden viikon aika täyttyä tämän lain voimaan tultua, hänellä on oikeus pyynnöstään saada vangitsemisasiansa tuomioistuimen tutkittavaksi tämän lain 1 luvun 22 §:n mukaisessa järjestyksessä. Pyyntö asian tutkimisesta saadaan esittää tuomioistuimelle jo ennen tämän lain voimaantuloa.

Aikaisemman lain aikana toimitettu takavarikko, joka on voimassa tämän lain voimaan tullessa, on kumottava, jollei syytetty sen aiheuttaneesta rikoksesta ole nostettu 4 luvun 11 §:n 2 momentissa säädettyssä määräajassa. Määräajan pidentämistä koskeva asia käsitellään tämän lain mukaisessa järjestyksessä. Aikaisemman lain aikana tehty määräajan pidentämistä koskeva hakemus raukeaa tämän lain voimaan tullessa.

Jos muualla laissa on viitattu takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetun lain (260/59) säännöksiin, näiden säännösten asemesta on sovellettava tämän lain säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

6.

L a k i**sotilaskurinpitolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetun sotilaskurinpitolain (331/83) 23 §, muutetaan 19, 20 ja 24 §, 25 §:n 1 momentti, 28 § ja 29 §:n 2 momentti sekä lisätään lakiin uusi 25 a § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

19 §

Pidättämispäätöksen saa tehdä:

- 1) asianomaisen perusyksikön päällikkö ja häntä ylempi kurinpitoesimies;
- 2) varuskunnan päällikkö ja komendantti;
- 3) pääesikunnan sen osaston tai muun toimielimen päällikkö, jolle puolustusvoimissa tahtuneiden rikosten tutkinta kuuluu; sekä
- 4) sotilaspoliisitehtävissä toimiva upseeri.

19 §

Pidättämispäätöksen saa tehdä:

- 1) asianomaisen perusyksikön päällikkö ja häntä ylempi kurinpitoesimies;
- 2) varuskunnan päällikkö ja komendantti;
- 3) pääesikunnan sen osaston tai muun toimielimen päällikkö, jolle puolustusvoimissa tahtuneiden rikosten tutkinta kuuluu;
- 4) sotilaspoliisitehtävissä toimiva upseeri; sekä
- 5) sotilaslakimies.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

20 §

Vangitsemismääräyksen saa antaa joukko-osaston komentaja ja häntä ylempi kurinpitoesimies.

23 §.

Pidättämisestä on viivytyksettä ilmoitettava vangitsemiseen oikeutetulle.

Pidätetty henkilö on päästettävä vapaaksi viipymättä sen jälkeen, kun pidättämisen edellytyksiä ei enää ole, kuitenkin viimeistään ennen kuin kolme vuorokautta on kulunut kiinniottohetkestä, jollei sanotun ajan kuluessa tehdä päätöstä pidätetyn vangitsemisesta tai ryhtyä hänelle määrätyn arestin täytäntöönpanoon.

Pidätysajan jatkamisesta ja pidätetyn kuljetamiseen käytetyn ajan huomioon ottamisesta on voimassa, mitä siitä on erikseen säädetty.

24 §

Vangittua koskeva asia on otettava käsiteltäväksi alioikeudessa viimeistään seitsemäntenä päivänä siitä päivästä, kun ilmoitus rikoksesta epäillyn vangitsemisesta on saapunut tuomioistuimelle.

25 §

Takavarikon ja etsinnän saa takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetussa laissa (260/59) mainittujen viranomaisten lisäksi määrätä toimitettavaksi pidättämiseen oikeutettu sotilasviranomainen.

20 §

Vangitsemisesta päättää se tuomioistuin, joka olisi sotilasoikeudenkäyntilain mukaan syyteasiassa toimivaltainen. Jos Helsingin hovioikeuden olisi käsiteltävä syyte ensimmäisenä oikeusasteena, saa vangitsemisesta päättää myös edellä mainitun lain 5 §:ssä tarkoitettu yleinen alioikeus, ei kuitenkaan valtiopetosta ja maanpetosta koskevista asioista. Yleisessä alioikeudessa asia voidaan käsitellä puheenjohtajan ollessa yksin saapuvilla.

(Kumotaan)

24 §

Vangittua koskeva asia on otettava käsiteltäväksi alioikeudessa viimeistään seitsemäntenä päivänä siitä päivästä, kun epäilty on vangittu.

25 §

Takavarikon ja etsinnän saa pakkokeinolaisa (450/87) mainittujen viranomaisten lisäksi määrätä toimitettavaksi pidättämiseen oikeutettu sotilasviranomainen.

25 a §

Tämän lain 18 §:ssä tarkoitettu kiinniottamiseen oikeutettu sotilas saa määrätä puolustusvoimissa palvelevan moottoriajoneuvon kuljettajan tai muussa rikoslain 23 luvussa tarkoitettussa tehtävässä toimivan henkilön kokeeseen, joka tehdään tämän mahdollisesti nauttiman alkoholin tai muun huumaaavan aineen toteamiseksi. Kokeesta kieltäytynyt on velvollinen alistumaan pakkokeinolain 5 luvun 9 §:ssä tarkoitettuun henkilönkatsastukseen.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

28 §.

Kun sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettu rikos on tullut kurinpitoesimiehen tietoon tai on perusteltua aihetta otaksua rikoksen tapahtuneen, on kurinpitoesimiehen viipymättä huolehdittava asian tutkinnasta.

Kurinpitoasiaa tutkittaessa on soveltuvin osin noudatettava, mitä esitutkinnasta rikosasioissa on erikseen säädetty, ja lisäksi tämän lain ja sen nojalla annetun asetuksen säännöksiä.

29 §

Kurinpitoesimies voi *kuitenkin* jättää kurinpitoseuraamuksen määräämättä, jos teko on johtunut olosuhteet huomioon ottaen anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta, ajattelemattomuudesta tai tietämättömyydestä taikka tekoa muutoin on pidettävä kurin ja järjestyksen ylläpitämisen kannalta vähäisenä.

28 §

Kun sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettu rikos on tullut kurinpitoesimiehen tietoon tai *kun on syytä olettaa, että tällainen rikos on tehty*, kurinpitoesimiehen on viipymättä huolehdittava, *että asiassa toimitetaan esitutkinta. Tutkinnassa on soveltuvin osin noudatettava, mitä esitutkinnasta rikosasioissa on erikseen säädetty ja lisäksi tämän lain ja sen nojalla annetun asetuksen säännöksiä.*

Tutkittaessa sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettua rikosta tutkinnanjohtajana on tämän lain 19 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu sotilasviranomainen ja tutkijana puolustusvoimissa palveleva henkilö, jonka tulee mikäli mahdollista olla rikostutkintaan perehtynyt. Asian laadun vaatiessa esitutkinta voidaan antaa poliisin tai erityisen tutkijalautakunnan toimitettavaksi. Yksittäinen kuulustelu tai muu tutkintatoimenpide voidaan antaa poliisin suoritettavaksi.

Jos sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettua rikosta koskeva asia käsitellään kurinpitomenettelyssä, esitutkinta saadaan rikoksesta säädetystä rangaistuksesta riippumatta toimittaa suppeana. Suppeaan esitutkintaan sovelletaan tällöin, mitä esitutkintalain (449/87) 44 §:n 2 ja 3 momentissa on säädetty.

29 §

Kurinpitoesimies voi jättää *esitutkinnan toimittamatta sekä esitutkinnan toimittamisen jälkeen* kurinpitoseuraamuksen määräämättä, jos teko on johtunut olosuhteet huomioon ottaen anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta, ajattelemattomuudesta tai tietämättömyydestä taikka tekoa muutoin on pidettävä kurin ja järjestyksen ylläpitämisen kannalta vähäisenä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

Jos joku on pidätettynä tai vangittuna tämän lain voimaan tullessa tai jos aikaisemman lain nojalla toimeenpantu takavarikko on silloin voimassa, asian käsittelyyn sovelletaan, mitä pakkokeinolain 7 luvun 4 §:n 2—4 momentissa on säädetty.

7.

Laki**sotilasoikeudenkäyntilain 13 ja 14 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetun sotilasoikeudenkäyntilain (326/83) 13 §:n 3 momentti sekä 14 §:n 1 ja 2 momentti näin kuuluviksi:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus***13 §**

Vangitsemisesta 2 §:ssä tarkoitettua rikosta koskevassa asiassa säädetään erikseen.

Esitutkinnasta ja pakkokeinoista säädetään erikseen.

14 §

Jos ilmianto ei ole selvästi aiheeton, tulee 13 §:ssä tarkoitetun komentajan esitutkinnan päätyttyä ratkaista, toimitetaanko tutkinta-aineisto syyttäjälle oikeudenkäyntiä varten vai käsitelläänkö asia kurinpitomenettelyssä.

Komentajan tulee ilmoittaa asia poliisille, milloin ei ole tarkoituksenmukaista, että esitutkinnan toimittaa sotilasviranomainen. Komentaja voi samalla päättää, ettei asiaa käsitellä kurinpitomenettelyssä.

14 §

Jollei sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävää rikosasiaa käsitellä kurinpitomenettelyssä, 5 §:n 1 momentissa tarkoitetun joukko-osaston komentajan on esitutkinnan päätyttyä ratkaistava, toimitetaanko esitutkinta-aineisto syyttäjälle oikeudenkäyntiä varten.

Komentaja saa jättää toimittamatta aineiston syyttäjälle, jos esitutkinnassa on käynyt selville, ettei ketään voida panna syyteeseen taikka jos teko on johtunut olosuhteet huomioon ottaen anteeksi annettavasta huomamattomuudesta, ajattelemattomuudesta tai tietämättömyydestä taikka tekoa muutoin on pidettävä kurin ja järjestyksen ylläpitämisen kannalta vähäisenä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

8.

Laki**Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvaamistoimintaan annetun lain 14 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvaamistoimintaan 29 päivänä kesäkuuta 1984 annetun lain (514/84) 14 §:n 2 momentti näin kuuluvaksi:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus***14 §****Rikosoikeudellinen vastuu**

Puolustusministeriö voi paikallisten olosuhteiden vaatiessa antaa toimivallasta kurinpito-

Pakkokeinolain (450/87) 1 luvun 14 §:n 1 momentissa säädetty määräaika pidätettyä

Voimassa oleva laki

menettelyssä, kurinpitoasiain käsittelystä ja valvonnasta sekä seuraamusten täytäntöönpanosta sotilaskurinpitolain ja -asetuksen säännöksistä poikkeavia määräyksiä.

Ehdotus

koskevan vangitsemisvaatimuksen käsiteltäväksi ottamista varten pitenee pidätetyn kuljetamiseen rauhanturvaamisorganisaation toimialueelta Suomeen tai tuomioistuimen jäsenten matkaan Suomesta toimialueelle käytetyllä ajalla. Puolustusministeriö voi paikallisten olosuhteiden vaatiessa antaa toimivallasta kurinpitomenettelyssä, kurinpitoasian käsittelystä ja valvonnasta sekä seuraamusten täytäntöönpanosta sotilaskurinpitolain ja -asetuksen säännöksistä poikkeavia määräyksiä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

9.

L a k i**tullilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1978 annetun tullilain (573/78) 53 ja 55 §, 56 §:n 2 momentti, 57 §, 58 §:n 1 momentti sekä 67 §:n 3 momentti, näistä 67 §:n 3 momentti sellaisena kuin se on 9 päivänä heinäkuuta 1982 annetussa laissa (547/82), näin kuuluviksi:

Voimassa oleva laki

53 §

Tullirikosasiaa tutkittaessa noudatetaan esitutkinnasta rikosasioissa erikseen annettujen säännösten lisäksi tämän lain ja sen nojalla annetun asetuksen säännöksiä.

Tullirikosasiassa päättää pidättämisestä ja vangitsemisesta sen lisäksi, mitä siitä muualla on säädetty, tullihallituksen valvontaosaston tullirikostoimiston ja valvontatoimiston toimituspäällikkö sekä tullipiirin tullijohtaja ja valvontatoimiston päällikkö. Milloin asia ei siedä viivytystä, saa pidättämisen toimittaa myös esitutkintaa tai valvontatoimitusta johtava muu tullimies. Pidättämisestä on tällöin viivytyksettä ilmoitettava vangitsemiseen oikeutetulle virkamiehelle.

Takavarikosta ja etsinnästä päättää sen lisäksi, mitä siitä muualla on säädetty, esitutkintaa johtava tullimies. Muulla tullimiehellä on sama oikeus kuin poliisimiehellä ilman määräystä toimittaa eräissä tapauksissa takavarikko ja etsintä.

Ehdotus

53 §

Tullirikosasiaa tutkittaessa noudatetaan esitutkinnasta ja pakkokeinoista erikseen annettujen säännösten lisäksi tämän lain ja sen nojalla annetun asetuksen säännöksiä.

Tullimiehellä on tullilaitoksen toimittamassa esitutkinnassa sama oikeus ryhtyä tutkintatoimenpiteisiin ja käyttää pakkokeinoja kuin poliisimiehellä poliisin toimittamassa esitutkinnassa. Pidättämiseen oikeutetuista tullimiehistä säädetään pakkokeinolain 1 luvun 6 §:n 3 kohdassa.

Tutkinnanjohtajana tullilaitoksen toimittamassa esitutkinnassa on pidättämiseen oikeutettu tullimies. Erityisestä syystä saa tutkinnanjohtajana olla muu vähintään tullipäällysmiehen virka-asemassa oleva tullimies. Tällaisella tutkinnanjohtajalla on sama oikeus kuin pidättämiseen oikeutetulla virkamiehellä päättää takavarikosta ja etsinnästä.

Voimassa oleva laki

Jokainen, jolta otaksutaan voitavan saada selvitystä, on velvollinen kutsusta saapumaan esitutkintaan kuultavaksi lähimpään tullitoimipaikkaan. Joka pätevättä syyttä jättää noudattamatta kutsun, voidaan noutaa esitutkinnan johtajan määräyksestä.

55 §

Jos pidätetyllä ei ole vakinaista asuinpaikkaa tässä maassa ja on syytä otaksua, että hän poistumalla maasta karttaa oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa, saadaan hänet laskea vapaaksi vain sellaista vakuutta vastaan, jonka harkitaan takaavan hänen saapumisensa ja ehkä tuomittavien seuraamusten suorittamisen. Vakuus menee ilman tuomioistuimen päätöstä valtiolle, jos vapaaksi päästetty on kaksi vuotta vältellyt oikeudenkäyntiä tai päätöksen täytäntöönpanoa.

Ehdotus

Jokainen, jolta otaksutaan voitavan saada selvitystä *tullirikoksesta*, on velvollinen kutsusta saapumaan esitutkintaan kuultavaksi lähimpään tullitoimipaikkaan. *Muutoin saapuvillalosta esitutkinnassa on voimassa mitä esitutkintalaissa (449/87) on säädetty.*

55 §

Jos pidätetyllä *tai vangitulla* ei ole vakinaista *asuntoa Suomessa* ja on *todennäköistä*, että hän poistumalla maasta karttaa oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa, hänen vapaaksi päästämisenä ehdoksi voidaan panna, että hän asettaa vakuuden, jonka harkitaan takaavan hänen saapumisensa oikeudenkäyntiin ja ehkä tuomittavien seuraamusten suorittamisen. *Jos vapaaksi päästetty ei saavu vastaamaan tuomioistuimeen tai suorittamaan vankeusrangaistustaan sinä aikana, jona rangaistus saadaan tuomita tai tuomittu vankeusrangaistus panna täytäntöön, tuomioistuin saa tuomita vakuuden kokonaan tai osaksi valtiolle menetetyksi. Tuomittu sakko tai sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (318/63) nojalla perittävä valtion saaminen saadaan periä vakuudesta siinä järjestyksessä kuin tullirikosten seuraamusten täytäntöönpanosta on säädetty.*

56 §

Jollei syytettä takavarikon aiheuttaneesta tullirikoksesta nosteta 60 päivässä sen toimittamisesta, takavarikko peräytyy. Milloin tavarän omistajaa tai haltijaa ei ole saatu kuulusteltavaksi, lasketaan sanottu aika siitä, kun hänet on tavoitettu. Jos omistajia tai haltijoita on useampia, lasketaan aika siitä, kun viimeinen heistä on tavoitettu.

Jollei syytettä takavarikon aiheuttaneesta tullirikoksesta nosteta *neljän kuukauden kuluessa* sen toimittamisesta, takavarikko on kumottava. Milloin tavarän omistajaa tai haltijaa ei ole saatu kuulusteltavaksi, lasketaan sanottu aika siitä, kun hänet on tavoitettu. Jos omistajia tai haltijoita on useampia, lasketaan aika siitä, kun viimeinen heistä on tavoitettu. *Tuomioistuin saa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen edellä tarkoitettuna määräaikana tekevästä pyynnöstä pidentää tätä aikaa.*

57 §

Jos rikos on vähäpätöinen, esitutkinnan johtaja tai tämän esimies voi olla ryhtymättä toimenpiteisiin syyllisen saattamiseksi syytteen, mikäli ilmenee, että teko on johtunut olosuhteet huomioon ottaen anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta, ajattelemattomuudesta tai tietämättömyydestä eikä yleinen etu vaadi syytetoimenpiteitä.

57 §

Jos rikos on vähäpätöinen, *tullimies* voi olla ryhtymättä toimenpiteisiin syyllisen saattamiseksi syytteen, mikäli ilmenee, että teko on johtunut olosuhteet huomioon ottaen anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta, ajattelemattomuudesta tai tietämättömyydestä eikä yleinen etu vaadi syytetoimenpiteitä.

Voimassa oleva laki

58 §

Jos tullirikosta koskeva asia voidaan käsitellä rangaistusmääräysmenettelyssä, esitutinnan johtaja tai tehtävään määrätty muu tullimies voi syyttäjäviranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti jo esitutinnan yhteydessä tehdä syyttäjän puolesta ja hänen valvontansa alaisena rangaistusmääräyslain (146/70) 1 §:ssä tarkoitettuja vaatimuksia.

Ehdotus

58 §

Jos tullirikosta koskeva asia voidaan käsitellä rangaistusmääräysmenettelyssä, *tutkinnan*-johtaja tai tehtävään määrätty muu tullimies voi syyttäjäviranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti jo esitutinnan yhteydessä tehdä syyttäjän puolesta ja hänen valvontansa alaisena rangaistusmääräyslain (146/70) 1 §:ssä tarkoitettuja vaatimuksia.

67 §

Edellä 1 momentissa säädetyn estämättä saada tietoa antaa verotuksen toimittamista, verojen ja maksujen perimistä, verotusta koskevan muutoksenhaun tutkimista ja verorikosta koskevaa syytteenpanoa sekä ulosottoa varten asianomaiselle viranomaiselle. Takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetun lain (260/59) 12 §:ssä säädettyin edellytyksin saada tietoa antaa *vangitsemiseen* oikeutetulle viranomaiselle muunkin rikoksen kuin tullirikoksen selvittämiseksi. Tullihallitus voi lisäksi erityisestä syystä määrätä tietoja annettavaksi valtion ja kunnan viranomaisille. Tullihallitus voi myös määrätä tietoja annettavaksi yliopistoille ja korkeakouluille niiden valvomassa tiedeellisessä tutkimuksessa käytettäväksi. Tietoja ei saa luovuttaa edelleen eikä ilman tullihallituksen lupaa käyttää muuhun kuin siihen tarkoitukseen, johon ne on luovutettu.

Edellä 1 momentissa säädetyn estämättä saada tietoa antaa verotuksen toimittamista, verojen ja maksujen perimistä, verotusta koskevan muutoksenhaun tutkimista ja verorikosta koskevaa syytteenpanoa sekä ulosottoa varten asianomaiselle viranomaiselle. *Pakkokeinolain 5 luvun 1 §:ssä* säädettyin edellytyksin saada tietoa antaa *pidättämiseen* oikeutetulle *virkamiehelle* muunkin rikoksen kuin tullirikoksen selvittämiseksi. Tullihallitus voi lisäksi erityisestä syystä määrätä tietoja annettavaksi valtion ja kunnan viranomaisille. Tullihallitus voi myös määrätä tietoja annettavaksi yliopistoille ja korkeakouluille niiden valvomassa tiedeellisessä tutkimuksessa käytettäväksi. Tietoja ei saa luovuttaa edelleen eikä ilman tullihallituksen lupaa käyttää muuhun kuin siihen tarkoitukseen, johon ne on luovutettu.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989. Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevaan takavarikkoon sovelletaan, mitä pakkokeinolain 7 luvun 4 §:n 4 momentissa on säädetty.

Tällä lailla kumotaan 14 päivänä heinäkuuta 1978 annetun tulliasetuksen (574/78) 25 §:n 2 momentti.

10.

Laki**liiketoimintakiellosta annetun lain 19 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan liiketoimintakiellosta 13 päivänä joulukuuta 1985 annetun lain (1059/85) 19 §:n 2 momentti näin kuuluvaksi:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

19 §

Asian käsittely

Poliisin on syyttäjän pyynnöstä toimitettava liiketoimintakiellon määräämistä tai pitentämistä koskevassa asiassa tutkinta, josta on soveltuvin osin voimassa, mitä esitutkinnasta rikosasiasa on säädetty. Jos on syytä epäillä, että liiketoimintakiellon määräämiseen tai pitentämiseen on edellytykset, tutkinnassa saadaan takavarikoida todistusaineistoa ja toimittaa sen löytämiseksi kotietsintä, vaikkei ole syytä epäillä, että tutkittavana olevassa asiassa on tehty rikos. Etsinnässä on noudatettava takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annettua lakia (260/59).

Poliisin on syyttäjän pyynnöstä toimitettava liiketoimintakiellon määräämistä tai pitentämistä koskevassa asiassa tutkinta, josta on soveltuvin osin voimassa, mitä esitutkinnasta rikosasiasa on säädetty. Jos on syytä epäillä, että liiketoimintakiellon määräämiseen tai pitentämiseen on edellytykset, tutkinnassa saadaan takavarikoida todistusaineistoa ja toimittaa sen löytämiseksi kotietsintä, vaikkei ole syytä epäillä, että tutkittavana olevassa asiassa on tehty rikos. Etsinnässä *ja takavarikossa* on noudatettava *pakkokeinolakia* (450/87).

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

11.

Laki**toimenpiteistä lentoliikenteen turvaamiseksi eräissä tapauksissa annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan toimenpiteistä lentoliikenteen turvaamiseksi eräissä tapauksissa 10 päivänä joulukuuta 1971 annetun lain (842/71) 1 §:n 2 momentti, 3 §:n 1 momentti ja 4 § näin kuuluviksi:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Edellä 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa voidaan suorittaa erilaisia vartiointi-, tarkastus- ja muita näihin rinnastettavia toimenpiteitä kuten matkustajiin ja, milloin siihen katsotaan olevan erityistä syytä, lentoasemalla työskenteleviin tahi muutoin siellä oleskeleviin henkilöihin kohdistuvia, henkilöön käyviä tarkastuksia ja katsastuksia, samoin kuin lentoaseman rakennusten, huonetilojen ja säilytys-

Edellä 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa voidaan suorittaa erilaisia vartiointi-, tarkastus- ja muita näihin rinnastettavia toimenpiteitä kuten matkustajiin ja, milloin siihen katsotaan olevan erityistä syytä, lentoasemalla työskenteleviin *tai* muutoin siellä oleskeleviin henkilöihin kohdistuvia *henkilöntarkastuksia* ja *henkilönkatsastuksia* samoin kuin lentoaseman rakennusten, huonetilojen ja säilytyspaik-

Voimassa oleva laki

paikkojen sekä kuljetettavan rahdin, postin ja matkatavaran tarkastuksia.

3 §

Tarkastettava henkilö on velvollinen alistumaan henkilöön käyvään tarkastukseen ja katsastukseen.

4 §

Tarkastuksia sekä henkilöön käyvää tarkastusta ja katsastusta suoritettaessa on soveltuvin osin noudatettava, mitä takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa 12 päivänä kesäkuuta 1959 annetussa laissa (260/59) on säädetty, kuitenkin niin, ettei pöytäkirjaa toimenpiteistä ole pidettävä, jollei siihen ole erityistä syytä.

Ehdotus

kojen sekä kuljetettavan rahdin, postin ja matkatavaran tarkastuksia.

3 §

Tarkastettava henkilö on velvollinen alistumaan *henkilöntarkastukseen* ja *henkilönkatsastukseen*.

4 §

Tarkastuksia sekä *henkilöntarkastuksia* ja *henkilönkatsastuksia* suoritettaessa on soveltuvin osin noudatettava, mitä *pakkokeinolaissa* (450/87) on säädetty, kuitenkin niin, ettei pöytäkirjaa toimenpiteistä ole pidettävä, jollei siihen ole erityistä syytä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

12.

Laki**verotuslain 132 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 12 päivänä joulukuuta 1958 annetun verotuslain 132 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 23 päivänä toukokuuta 1980 annetussa laissa (361/80), näin kuuluvaksi:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

132 §

Verotuksen toimittamista, verovalvontaa, veron perimistä, verotuksesta tehtyjen valitusten tutkimista ja verorikosta koskevaa syytteen panoa sekä ulosottoa varten on veroilmoitukset sekä muut veroviranomaisille kertyneet asiakirjat annettava asianomaisen viranomaisen tai sen edustajan käytettäväksi. Takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetun lain (260/59) 12 §:ssä säädettyin edellytyksin on verotusasiakirjat tai niistä ilmenevät tiedot annettava vangitsemiseen oikeutetun viranomaisen käytettäväksi muunkin rikoksen kuin verorikoksen selvittämistä varten. Syyttäjällä ja poliisilla on oikeus saada verotusasiakirjoista ilmeneviä päiväsaikon suuruuden määrittämistä varten tarvittavia tietoja sen mukaan kuin verohallitus tarkemmin määrää.

Verotuksen toimittamista, verovalvontaa, veron perimistä, verotuksesta tehtyjen valitusten tutkimista ja verorikosta koskevaa syytteen panoa sekä ulosottoa varten on veroilmoitukset sekä muut veroviranomaisille kertyneet asiakirjat annettava asianomaisen viranomaisen tai sen edustajan käytettäväksi. *Pakkokeinolain 5 luvun 1 §:ssä* säädettyin edellytyksin on verotusasiakirjat tai niistä ilmenevät tiedot annettava *pidättämiseen* oikeutetun *virkamiehen* käytettäväksi muunkin rikoksen kuin verorikoksen selvittämistä varten. Syyttäjällä ja poliisilla on oikeus saada verotusasiakirjoista ilmeneviä päiväsaikon suuruuden määrittämistä varten tarvittavia tietoja sen mukaan kuin verohallitus tarkemmin määrää.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

13.

Laki**liikevaihtoverolain 73 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 5 päivänä joulukuuta 1963 annetun liikevaihtoverolain 73 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 23 päivänä toukokuuta 1980 annetussa laissa (362/80), näin kuuluvaksi:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

73 §

Verotuksen toimittamista, verovalvontaa, veron perimistä, verotuksesta tehtyjen valitusten tutkimista ja verorikosta koskevaa syytteen panoa sekä ulosottoa varten on veroilmoitukset sekä muut veroviranomaisille kertyneet asiakirjat annettava asianomaisen viranomaisen tai sen edustajan käytettäväksi. Takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetun lain (260/59) 12 §:ssä säädettyin edellytyksin on verotusasiakirjat tai niistä ilmenevät tiedot annettava vangitsemiseen oikeutetun viranomaisen käytettäväksi muunkin rikoksen kuin verorikoksen selvittämistä varten. Syyttäjällä ja poliisilla on oikeus saada verotusasiakirjoista ilmeneviä päiväskon suuruuden määrittämistä varten tarvittavia tietoja sen mukaan kuin verohallitus tarkemmin määrää.

Verotuksen toimittamista, verovalvontaa, veron perimistä, verotuksesta tehtyjen valitusten tutkimista ja verorikosta koskevaa syytteen panoa sekä ulosottoa varten on veroilmoitukset sekä muut veroviranomaisille kertyneet asiakirjat annettava asianomaisen viranomaisen tai sen edustajan käytettäväksi. *Pakkokeinolain 5 luvun 1 §:ssä* säädettyin edellytyksin on verotusasiakirjat tai niistä ilmenevät tiedot annettava *pidättämiseen* oikeutetun *virkamiehen* käytettäväksi muunkin rikoksen kuin verorikoksen selvittämistä varten. Syyttäjällä ja poliisilla on oikeus saada verotusasiakirjoista ilmeneviä päiväskon suuruuden määrittämistä varten tarvittavia tietoja sen mukaan kuin verohallitus tarkemmin määrää.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1989.

14.

Laki**eläinsuojelulain 13 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 27 päivänä tammikuuta 1971 annetun eläinsuojelulain 13 a §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 30 päivänä syyskuuta 1985 annetussa laissa (777/85), näin kuuluvaksi:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

13 a §

Edellä 2 a §:ssä tarkoitetun laitteen tai välineen takavarikosta on voimassa, mitä takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetussa laissa (260/59) on säädetty.

Edellä 2 a §:ssä tarkoitetun laitteen tai välineen takavarikosta on voimassa, mitä *pakkokeinolaissa (450/87)* on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1989.

15.

Laki

nopeusvalvontaa vaikeuttavien laitteiden kieltämisestä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan nopeusvalvontaa vaikeuttavien laitteiden kieltämisestä 23 päivänä elokuuta 1985 annetun lain (733/85) 6 § näin kuuluvaksi:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

Jos on todennäköisiä perusteita epäillä, että on tehty 3 §:ssä tarkoitettu rikos, voidaan toimittaa takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetussa laissa (260/59) tarkoitettu kotietsintä ajoneuvossa tai sen perävaunussa 1 §:ssä tarkoitettun laitteen löytämiseksi sen estämättä, mitä sanotun lain 12 §:n 1 momentissa on säädetty. Kotietsintä voidaan toimittaa vastaavasti myös rakennuksessa, huoneessa tai suljetussa säilytyspaikassa, jos on todennäköisiä perusteita epäillä, että sitä käytetään laitteen maahantuontivarastona taikka valmistus-, kaupanpito-, myynti-, luovutus- tai asennuspaikkana.

Jos on erittäin todennäköisiä perusteita epäillä, että on tehty 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu tutkanpaljastinrikkomus, voidaan toimittaa takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetussa laissa tarkoitettu henkilöön käyvä tarkastus ajoneuvon kuljettajalle ja matkustajalle sen estämättä, mitä sanotun lain 21 §:n 1 momentissa on säädetty.

6 §

Jos on todennäköisiä perusteita epäillä, että on tehty 3 §:ssä tarkoitettu rikos, voidaan toimittaa *pakkokeinolaissa* (450/87) tarkoitettu kotietsintä ajoneuvossa tai sen perävaunussa 1 §:ssä tarkoitettun laitteen löytämiseksi sen estämättä, mitä *pakkokeinolain* 5 luvun 1 §:n 1 momentissa on säädetty. Kotietsintä voidaan toimittaa vastaavasti myös rakennuksessa, huoneessa tai suljetussa säilytyspaikassa, jos on todennäköisiä perusteita epäillä, että sitä käytetään laitteen maahantuontivarastona taikka valmistus-, kaupanpito-, myynti-, luovutus- tai asennuspaikkana.

Jos on erittäin todennäköisiä perusteita epäillä, että on tehty 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu tutkanpaljastinrikkomus, voidaan toimittaa *pakkokeinolaissa* tarkoitettu *henkilöntarkastus* ajoneuvon kuljettajalle ja matkustajalle sen estämättä, mitä sanotun lain 5 luvun 10 §:n 1 momentissa on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

16.

Laki**kaapelilähetystoiminnasta annetun lain 23 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan kaapelilähetystoiminnasta 13 päivänä maaliskuuta 1987 annetun lain (307/87) 23 §:n 4 momentti näin kuuluvaksi:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

23 §

Rangaistussäännökset

Tutkittaessa 2 momentissa tarkoitettua rikosta voidaan toimittaa takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetussa laissa (260/59) tarkoitettu kotietsintä sen estämättä, mitä mainitun lain 12 §:n 1 momentissa on säädetty.

Tutkittaessa 2 momentissa tarkoitettua rikosta voidaan toimittaa *pakkokeinolaissa* (450/87) tarkoitettu kotietsintä sen estämättä, mitä mainitun lain 5 luvun 1 §:n 1 momentissa on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

17.

Laki**radiolain 22 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 10 päivänä kesäkuuta 1988 annetun radiolain (517/88) 22 §:n 2 momentti näin kuuluvaksi:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

22 §

Virka-apu

Jos on todennäköisiä perusteita epäillä, että on tehty 20 §:n 1 momentissa tarkoitettu rikos, saadaan lainvastaisen radiolaitteen löytämiseksi toimittaa kotietsintä ja henkilöön käyvä tarkastus sen estämättä, mitä takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetun lain (260/59) 12 §:n 1 momentissa ja 21 §:n 1 momentissa on säädetty.

Jos on todennäköisiä perusteita epäillä, että on tehty 20 §:n 1 momentissa tarkoitettu rikos, saadaan lainvastaisen radiolaitteen löytämiseksi toimittaa kotietsintä ja *henkilöntarkastus* sen estämättä, mitä *pakkokeinolain* 5 luvun 1 §:n 1 momentissa ja 10 §:n 1 momentissa on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

18.

Laki

ydinenergiain 68 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 11 päivänä joulukuuta 1987 annetun ydinenergiain (990/87) 68 §:n 2 ja 3 momentti näin kuuluvaksi:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

68 §

Virka-apu ja takavarikko

Asianomaisella poliisiviranomaisella on valta kauppaja- ja teollisuusministeriön tai säteilyturvakeskuksen pyynnöstä toimittaa kotietsintä tai henkilöön käyvä tarkastus tässä laissa tarkoitetun, vastoin tämän lain säännöksiä:

1) rakennetun tai käytetyn, kulkuvälineessä olevan 22 §:ssä tarkoitetun ydinlaitoksen;

2) tuotetun, maahantuodun tai maasta vietäväksi yritetyn uraania tai toriumia sisältävän malmin tai malmirikasteen;

3) valmistetun, hallussapidetyn, tuotetun, luovutetun, käsitellyn, käytetyn, varastoidun, maahantuodun tai maasta vietäväksi yritetyn ydinaineen tai ydinjätteen; sekä

4) hallussapidetyn, luovutetun, maahantuodun tai maasta vietäväksi yritetyn aineen, laitteen, laitteiston tai ydinenergia-alan tietoaaineiston

löytämiseksi sekä valta määrätä sellainen ydinlaitos taikka kulkuväline, jossa se on, samoin kuin edellä tarkoitettu malmi, malmirikaste, ydinaine, ydinjäte, aine, laite, laitteisto tai tietoaaineisto pantavaksi takavarikkoon. Takavarikko on voimassa, kunnes 73 §:n nojalla vireille pantu takavarikoidun omaisuuden menettämistä koskeva asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai tuomioistuini tai asianomainen poliisiviranomainen virka-apua pyytäneen viranomaisen esityksestä toisin määrää.

Kotietsintään, henkilöön käyvään tarkastukseen ja takavarikkoon sovelletaan muutoin takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annettua lakia (260/59).

Asianomaisella poliisiviranomaisella on valta kauppaja- ja teollisuusministeriön tai säteilyturvakeskuksen pyynnöstä toimittaa kotietsintä tai *henkilöntarkastus* tässä laissa tarkoitetun, vastoin tämän lain säännöksiä

1) rakennetun tai käytetyn, kulkuvälineessä olevan 22 §:ssä tarkoitetun ydinlaitoksen,

2) tuotetun, maahantuodun tai maasta vietäväksi yritetyn uraania tai toriumia sisältävän malmin tai malmirikasteen,

3) valmistetun, hallussapidetyn, tuotetun, luovutetun, käsitellyn, käytetyn, varastoidun, maahantuodun tai maasta vietäväksi yritetyn ydinaineen tai ydinjätteen sekä

4) hallussapidetyn, luovutetun, maahantuodun tai maasta vietäväksi yritetyn aineen, laitteen, laitteiston tai ydinenergia-alan tietoaaineiston

löytämiseksi sekä valta määrätä sellainen ydinlaitos taikka kulkuväline, jossa se on, samoin kuin edellä tarkoitettu malmi, malmirikaste, ydinaine, ydinjäte, aine, laite, laitteisto tai tietoaaineisto pantavaksi takavarikkoon. Takavarikko on voimassa, kunnes 73 §:n nojalla vireille pantu takavarikoidun omaisuuden menettämistä koskeva asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai tuomioistuini *taikka* asianomainen poliisiviranomainen virka-apua pyytäneen viranomaisen esityksestä toisin määrää.

Kotietsintään, *henkilöntarkastukseen* ja takavarikkoon sovelletaan muutoin *pakkokeinolakia* (450/87).

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

19.

Laki**ulosottotoimesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulosottotoimesta 14 päivänä joulukuuta 1984 annetun lain (866/84) 5 §:n 3 momentti sekä
lisätään pykälään uusi 4 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

5 §

Valtion viranomaiset ovat vapaat maksujen suorittamisesta. Valtion liikeyrityksiltä maksu peritään. Sakko ja uhkasakko peritään maksuista.

Valtion viranomaiset ovat vapaat maksujen suorittamisesta. *Tämä vapautus ei koske valtion liikelaitoksia.*

Sakko ja uhkasakko peritään maksuista. Rikosasian asianomistajalta maksuja ei peritä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

